

Міністерство охорони здоров'я України
Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова
Кафедра латинської мови та медичної термінології

С.І. Тихолаз, М.Т. Денека,
Г.Т. Михайлюк, О.Ф. Гайдаєнко

ЛАТИНСЬКА МОВА ТА МЕДИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ.
ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВОТВИР

Навчальний посібник для здобувачів освіти
медичного та стоматологічного факультетів
(2-е видання, перероблене і доповнене)

Вінниця
ТВОРИ
2025

УДК 811.124:61](075.8)

Л 27

Рекомендовано: Вченою радою Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова до видання як навчальний посібник з латинської мови та медичної термінології для здобувачів освіти медичного та стоматологічного факультетів .

Ухвалено: Протокол №11 від 19.06.2025 р.

Рецензенти:

С.С. Поліщук, доктор медичних наук, професор, декан стоматологічного факультету Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова

О.М. Блясєва, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов з латинською мовою та медичною термінологією Полтавського державного медичного університету

Г.Б. Паласюк, кандидат філософських наук, доцент, доцент ЗВО кафедри іноземних мов Тернопільського національного медичного університету

С.І. Тихолаз, М.Т. Денека, Г.Т. Михайлюк, О.Ф. Гайдаєнко

Л 27 **Латинська мова та медична термінологія. Термінологічний словотвір.** Навчальний посібник для здобувачів освіти медичного та стоматологічного факультетів (2-е видання, перероблене і доповнене): навчальний посібник / С.І. Тихолаз, М.Т. Денека, Г.Т. Михайлюк, О.Ф. Гайдаєнко; за заг. редакцією зав. кафедри латинської мови та медичної термінології, канд. пед. наук, доц. С.І. Тихолаз – Вінниця : ТВОРИ, 2025. – 172 с.

ISBN 978-617-552-930-0

Мета навчального посібника – формування компетентностей осмисленого засвоєння принципів термінологічного словотворення, базового комплексу знань афіксів, відповідного лексичного контенту зокрема і медичних термінів новітніх міжнародних латинськомовних стандартів номенклатур в цілому. У виданні системно поєднано: теоретичний і практичний матеріал розділів префіксального словотворення, суфіксального словотворення іменників та прикметників, основоскладання; розроблено комплекс тренувальних вправ для аудиторної та самостійної роботи; об'ємний словник з тлумаченням термінів для осмисленого розуміння означуваних понять; інформація лінгвокультурологічного змісту для забезпечення вербальної грамотності та освіченості майбутніх магістрів медицини.

Посібник призначений для роботи на практичних заняттях та самопідготовки до поточного, проміжного та підсумкового контролю знань здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти медичного та стоматологічного факультетів ВНМУ ім. М. І. Пирогова.

УДК 811.124:61](075.8)

© С.І. Тихолаз, М.Т. Денека,
Г.Т. Михайлюк, О.Ф. Гайдаєнко, 2025
© ТОВ «ТВОРИ», 2025

ISBN 978-617-552-930-0

ЗМІСТ

1. Передмова.....	4
2. Вступ.....	6
3. Способи словотворення.....	8
4. Префіксальне словотворення. Pars prima.	12
5. Префіксальне словотворення. Pars secunda.	23
6. Префіксальне словотворення. Pars tertia.	36
7. Префіксальне словотворення. Pars quarta.	48
8. Суфіксальне словотворення. Суфікси іменників.	61
9. Суфіксальне словотворення. Суфікси прикметників.	73
10. Словотворення шляхом складання основ.	83
11. Додатки	86
12. Латинсько-український словник.....	101
13. Українсько-латинський словник.....	140
14. Список використаних джерел.....	169

ПЕРЕДМОВА

Терміни посідають особливе місце на всіх етапах здобування освіти, оскільки виступають інструментами пізнання та мовними знаками, що закріплюють результат. Термінологічна підготовка майбутнього кваліфікованого фахівця-медика не лише в межах розуміння термінів, але й уміння коректно користуватися ними в практичній та науковій діяльності є необхідною складовою медичної освіти і подальше їх вивчення та стандартизація термінології сприяє підвищенню рівня медичної практики, забезпечує точність діагностики, ефективність лікування, коректність заповнення медичної документації, використання новітніх наукових джерел, фахову комунікацію з колегами etc.

Саме на практичних заняттях з латинської мови та медичної термінології закладаються основи для оволодіння багатопрофільною медичною термінологією, забезпечення високого рівня вербальної грамотності. Велика увага при вивченні здобувачами освіти дисципліни приділяється словотворенню, засвоєнню його головних принципів, найчастіше вживаних терміноелементів, префіксів, суфіксів і терміноелементів, відповідного лексичного контенту.

Навчальний посібник призначений для здобувачів освіти медичного і стоматологічного факультетів та створений відповідно до Робочих програм, складених на основі Примірних програм навчальної дисципліни «Латинська мова та медична термінологія», освітньо-професійних програм та Стандартів підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань *I Охорона*

здоров'я та соціальне забезпечення спеціальностей I2 Медицина, I3 Педіатрія, I4 Медична психологія, I1 Стоматологія.

Основна мета посібника – формування умінь свідомого користування медичними термінами на першому етапі навчання у медичному університеті. Досягненню цієї мети і формуванню інтегративних кінцевих програмних результатів навчання сприяє логіко-дидактична структура посібника: виклад теоретичного та практичного матеріалу префіксального словотворення, суфіксального словотворення іменників та прикметників, основоскладання; ретельний добір профільної лексики; система цілеспрямованих тренувальних вправ для аудиторної та самостійної роботи; об'ємний словник з тлумаченням термінів для осмисленого розуміння означуваних понять; інформація лінгвокультурологічного змісту; зазначення новітніх джерел інформації.

Дане видання – результат багаторічного досвіду практичної роботи авторів посібника – дозволить полегшити роботу здобувачів освіти щодо засвоєння медичних термінів новітніх міжнародних латинськомовних стандартів номенклатур, розширювати, вдосконалювати і продуктивно застосовувати знання на спеціальних медичних кафедрах у процесі подальшого навчання.

ВСТУП

Терміни, терміносистеми і термінологія як цілий лексичний пласт є предметом аналізу багатьох робіт лінгвістичного, логічного і конкретно наукового змісту. З роками інтерес до різних проблем термінології як теоретичного, так і практичного спрямування незмінно зростає. Це викликане стрімким ростом значимості термінології в науковій мові, що є прямим відображенням особливої ролі науки в суспільстві.

Лінгвісти вивчають терміни як мовний матеріал. Мовний аспект аналізу термінології висуває ряд актуальних питань, які у підсумку дають достатньо повну загальну лексикологічну, граматичну та словотвірну характеристику. Фахівці з логіки при аналізі термінології більше звертають увагу на строгість класифікаційних основ, відповідність термінів категоріям понять. Представники конкретних наук і медицини в тому числі, частіше всього аналізують змістовну сторону термінів і терміносистем, як правило, у зв'язку із загальними методологічними проблемами даної галузі знань.

Сучасна медична термінологія – поняття комплексне, до складу її входить декілька сотень тисяч слів і стійких словосполучень. Медична термінологія – це природньо сформована терміносистема, яка має багатовікову історію. Характерна її особливість – використання латинської та грецької мов для утворення термінів. І сьогодні більшість неологізмів у медичній термінології мають грецько-латинське походження.

В латинській мові розрізняють 2 види словотворення:

- афіксація;
- складання основ.

Афіксацією називають утворення слів шляхом приєднання до їх основи словотворчих лексико-морфологічних елементів – афіксів, які надають додаткового значення слову.

Складання основ – спосіб творення складних слів шляхом поєднання двох і більше основ в одне слово (за допомогою інтерфіксів -o-, -i- або без них).

У медичних термінах словотворчими елементами виступають корені, префікси, суфікси латинського та грецького походження.

Медичний термін, утворений від латинських та грецьких слів шляхом приєднання афіксів (префіксів та суфіксів) називають похідним.

Знання продуктивних способів словотворення та словотворчих елементів максимально відображає практичне застосування матеріалу у навчальній та професійній діяльності, дозволяє продемонструвати свій інтелект, стиль мислення, розвивати пізнавальні навички, критичне мислення, вміння орієнтуватись в інформаційному просторі, застосовувати сучасні комунікаційні засоби, тренувати пам'ять, творчі здібності, формує основи іншомовної комунікації, оскільки грецько-латинські словотворчі елементи становлять семантичне гніздо медичних терміносистем та загальної лексики сучасних європейських мов.

СПОСОБИ СЛОВОТВОРЕННЯ

Медична термінологія двомовна. У медичних термінах словотворчими елементами виступають корені, префікси, суфікси латинського та грецького походження. Похідним називається медичний термін утворений від латинських та грецьких слів шляхом приєднання словотворчих афіксів (префіксів та суфіксів).

Префікс (*лат. praefixum*: praе перед + fixum прикріплений) – це частина слова, що знаходиться перед коренем і служить для утворення нових слів.

Суфікс (*лат. suffixum*: sub під, після + fixum) – це частина слова, що знаходиться після кореня і служить для утворення нових слів.

Афікси (*лат. affixum*: ad до + fixum) – це префікси та суфікси взяті разом.

Закінчення (флексія: flexio) – це кінцева частина слова, яка змінює його форму, зберігаючи при цьому лексичне значення.

Корінь – це незмінна частина слова.

Основа – це значима частина слова без закінчення.

Твірна основа - це основа, до якої приєднуються афікси.

Похідна основа - це основа, отримана в результаті приєднання афіксів.

1. cell-a – комірка
основа

2. cell - ul- a - клітина
твірна
похідна

3. cellul - ar- is – клітинний
твірна
похідна

4. inter – cellular - is – міжклітинний
твірна
похідна

У сучасній медичній термінології терміни утворюються за допомогою афіксації та шляхом складання основ:

Афіксація:

intra-thorac-ic-us, a, um – внутрішньогрудний

retro-mandibul-ar-is, e – внутрішньогрудний

Складання основ:

cerat-o-gloss-us, a, um – ріжково-язиковий

bucc-o-pharyng-ē-us, a, um – щічно-глотковий

В латинській мові в ролі префіксів найчастіше виступають прийменники і частки. В похідних анатомічних термінах переважають префікси латинського походження, хоча зустрічаються і грецькі. Префікси суттєво не змінюють значення кореня, а лише надають йому певного відтінку.

Префіксальними вважаються також компоненти, що походять від прикметників (*зр. meso-* від *mesos* – середній) або числівників (*uni-*, *mono-*, *bi-*, *di-*).

Латинські префікси, як правило, приєднуються до латинських коренів, грецькі – до грецьких, хоча існують винятки, як наприклад: *suprahyoideus*, a, um; *endocervicalis*, e.

При афіксальному словотворенні кінцевий приголосний префікса часто уподібнюється до початкового приголосного кореня, наприклад: *afferens* – той, що приносить (від *ad* – *ferens*). Префікс *in* – перед *b*, *m*, *p* переходить в *im-*, наприклад: *impar* – нерівний (від *in* – *par*).

В деяких випадках у латинських префіксах може випадати кінцевий приголосний, наприклад: *evacuatio, onis f* – випорожнення, видалення (від *ex – vacuare*).

У грецьких префіксах може випадати кінцевий голосний перед голосним кореня, наприклад: *hypoesthesia, ae f* – знижена чутливість (від *hypo – aesthesia*).

Велику роль при утворення анатомічних та клінічних термінів відіграють суфікси. Найчастіше серед анатомічних термінів зустрічаються іменники зі зменшувальним значенням, наприклад: *fossula, ae f* – ямочка (від *fossa – яма*), *frenulum, i n* – вуздечка (від *frenum, i n* – вузда).

Однак, слід зауважити, що серед термінів зустрічаються і такі, що не мають зменшувального значення, хоч у їх коренях є демінутивні суфікси. Це, зокрема, терміни, що означають стадії розвитку ембріона, наприклад: *blastula, ae f* (від *gr. blastos* - зародок) – кінцева стадія дроблення яйця, яка являє собою багатоклітинний одношаровий зародок.

Варто розрізняти ряд анатомічних термінів, які не є демінутивами, тобто не мають зменшувального значення, наприклад: *acetabulum* – вертлюжна впадина, *macula* – пляма, *singulum* – пояс.

У латинській медичній термінології часто зустрічаються слова, які являють собою сполучення двох або більше латинських, грецьких чи латинських і грецьких основ (коренів), наприклад:

oss-i-ficatio, onis f – окостеніння;

sacr-o-lumbalis, e – крижовопоперековий;

palat-o-pharyngeus, a, um – піднебінно-глотковий.

Латинські основи (корені) з'єднуються між собою за допомогою голосних *-i-* або *-o-*, грецькі – за допомогою *-o-*, який здебільшого випадає, якщо наступний компонент починається голосним. Латинські та грецькі основи з'єднуються за допомогою *-o-* або без нього, якщо наступний компонент починається голосним.

У сучасній латинській медичній термінології, а саме в анатомічній та гістологічній номенклатурах, а також термінології клінічних дисциплін активно використовуються обидва способи словотворення. І для свідомого засвоєння латинської медичної термінології є необхідним знання етимології (походження) та семантики (значення) найчастіше вживаних як латинських, так і грецьких терміноелементів (ТЕ), які надають терміну певної чіткості і визначають його зміст.

ПРЕФІКСАЛЬНЕ СЛОВОТВОРЕННЯ

Pars prima

ПРЕФІКСИ ЛАТИНСЬКОГО І ГРЕЦЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ

№ з/п	Латинські префікси	Грецькі префікси	Значення
1.	in-, im-	en-, em-	в , рух у середину, перебування всередині, положення всередині
2.	e-, ex-, ef-	es-	з, із , рух із середини назовні, перебування зовні
3.	intra-	endo-, ento-	всередині , перебування в межах чого-небудь, положення всередині
4.	extra-	ecto-, ехо-	зовні , перебування зовні, за межами чого-небудь
5.	ad- (a-, ac-, al-, an-, ar-, ar-, as-, at-, af-, ag-)	–	до , рух до об'єкта, наближення
6.	a-, ab-, abs-, se-	apo-	від , рух від об'єкта, віддалення

ЛЕКСИЧНИЙ МІНІМУМ

Визначити префікси, вказати їх значення (письмово), запам'ятати лексику і префікси:

A.

<p><i>лат.</i> <i>гр.</i> in-, im- / en-, em- в (рух у середину, перебування всередині, положення всередині)</p>	<p><i>лат.</i> <i>гр.</i> e-, ex-, ef- / es- з, із (рух із середини назовні, перебування зовні)</p>
---	--

1. *injectionis* f – ін'єкція, впорскування ліків
2. *impressio*, *onis* f – імпресія, втиснення
3. *embryo*, *onis* m – ембріон, зародок
4. *encephalon*, *i* n – головний мозок
5. *eminentia*, *ae* f – підвищення
6. *extractum*, *i* n – екстракт, витяжка
7. *efferens*, *ntis* – виносний
8. *ectasia*, *ae* f – ектазія, розширення, випинання порожнистого або трубчастого органа

<p><i>лат.</i> <i>гр.</i> intra- / endo-, ento- всередині (перебування в межах чого-небудь, положення всередині)</p>	<p><i>лат.</i> <i>гр.</i> extra- / ecto-, exo- зовні (перебування зовні, за межами чого-небудь)</p>
---	--

9. *intramuscularis*, *e* – внутрішньом'язовий

10. endoderma, atis n – внутрішній зародковий листок
11. extrauterinus, a, um – позаматковий
12. ectoderma, atis n – зовнішній зародковий листок
13. exogenus, a, um – екзогенний, зумовлений зовнішніми факторами

<i>лат. гр.</i> ad- / – до (рух до об'єкта, наближення)	<i>лат. гр.</i> a-, ab-, abs-, se- / аро- від (рух від об'єкта, віддалення)
--	--

14. adductor, oris m – привідний (м'яз)
15. abductor, oris m – відвідний (м'яз)
16. abstinentia, ae f – утримання
17. secretio, onis f – секреція, виділення секрету
18. apocrineus, a, um – апокринний, виділяючий секрет і частини своєї плазми (щодо залоз)

С.

<i>лат. гр.</i> in-, im- / en-, em- в (рух у середину, перебування всередині, положення всередині)	<i>лат. гр.</i> e-, ex-, ef- / ес- з, із (рух із середини назовні, перебування зовні)
---	--

1. infiltratio, onis f – інфільтрація, проникнення і накопичення в тканинах невластивих їм елементів, речовин
2. implantatio, onis f – імплантація, вживлення в тканини чужих для організму матеріалів (пластмаси, біологічно неактивних матеріалів); заміщення зубного ряду

3. impressio, onis f – імпресія, втиснення
4. embryo, onis m – ембріон, зародок
5. eminentia, ae f – підвищення
6. extractio, onis f – екстракція, видалення
7. efferens, ntis – виносний
8. ectasia, ae f – ектазія, розширення, випинання порожнистого або трубчастого органа

<p><i>лат.</i> <i>гр.</i> intra- / endo-, ento- всередині (перебування в межах чого-небудь, положення всередині)</p>	<p><i>лат.</i> <i>гр.</i> extra- / ecto-, ехо- зовні (перебування зовні, за межами чого-небудь)</p>
---	--

9. intramuscularis, e – внутрішньом'язовий
10. endodontia, ae f – розділ стоматології, що вивчає методи механічної і лікарської дії на канали коренів зубів, їх пломбування
11. extrauterinus, a, um – позаматковий
12. ectoderma, atis n – зовнішній зародковий листок
13. exogenous, a, um – екзогенний, зумовлений зовнішніми факторами

<p><i>лат.</i> <i>гр.</i> ad- / – до (рух до об'єкта, наближення)</p>	<p><i>лат.</i> <i>гр.</i> a-, ab-, abs-, se- / аро- від (рух від об'єкта, віддалення)</p>
---	---

14. adhaesio, onis f – адгезія, склеювання, прилипання зрощування серозних оболонок

15. abscessus, us m – абсцес, заповнена гноєм і обмежена піогенною мембраною порожнина
16. abstinentia, ae f – утримання
17. secretio, onis f – секреція, виділення секрету
18. apocrinus, a um – апокринний, виділяючий секрет і частини своєї плазми (щодо залоз)

ВПРАВИ

I. Виконати структурний аналіз термінів за схемою, вказати значення префіксів:

Похідна основа	Закінчення	Твірна основа	Префікс, його значення

Слова для аналізу:

A.

1. intubatio, onis f – інтубація, введення трубки для наркозу в гортань, трахею чи бронхи для відновлення їх прохідності
2. epiphysis, is f – епіфіз, еластичний надгортанний хрящ
3. endocardium, i n – ендокард, внутрішня оболонка серця
4. intrathoracicus, a, um – внутрішньогрудний
5. extracapsularis, e – позакапсульний

C.

1. abscessus, us m – абсцес, гнійник

2. *instillatio, onis f* – введення лікарських речовин краплями
3. *encephalon, i n* – головний мозок
4. *aversio, onis f* – відвернення, відвертання
5. *extractor, oris m* – екстрактор, щипці для видалення зуба

II. Пояснити значення термінів на основі етимологічної довідки та вивчених префіксів:

1. екстраплевральний (*extra + pleura, ae f* – плевра)
2. евакуація (*e(x) + vacuus, a, um* – пустий, порожній)
3. селекція (*se + legere* – збирати)
4. інтрацеребральний (*intra + cerebrum, i n* – головний мозок)
5. інфекція (*in + facere* – робити, вносити, заражати)
6. акселерація (*ad + celer, eris, ere* – швидкий)
7. екзофтальм (*exo + ophthalmus, i m* – око)

III. Дописати префікси, враховуючи значення термінів:

A.

1. ...*halatio, onis f* – вдихання
2. ... *spiratio, onis f* – видихання
3. ... *celeratio, onis f* – прискорення росту дітей
4. ... *bolia, ae f* – закупорка кровоносних судин
5. ... *duralis, e* – той, що знаходиться поза твердою мозковою оболонкою

C.

1. ... *plicatio, onis f* – процедура, накладання на поверхню тіла носіїв певного виду енергії

2. ... scoria, ae f – метод дослідження порожнини і каналів зубів за допомогою приладів
3. ... toxicatio, onis f – патологічний стан, викликаний дією на організм речовин ендогенного чи екзогенного походження
4. ... paratio, onis f – розділення, відділення

IV. Перекласти анатомічні терміни латинською мовою, пояснити значення префіксів, вказати словникову форму:

A.

1. довгий відвідний м'яз великого пальця
2. додаткові щитоподібні залози
3. внутрішньоояремний відросток
4. надостьова зв'язка
5. м'яз-розгинач вказівного пальця
6. внутрішньоохребцеві отвори
7. дугове підвищення
8. втиснення (*plur.*) звивин

C.

1. різці (зуби різцеві)
2. різцевий канал
3. надбрівна дуга
4. внутрішньопривушне сплетення
5. різальний край (*incisalis, e*)
6. додатковий корінь
7. носова вирізка
8. підвищення верхньої щелепи

V. Визначити префікси та їх значення, перекласти словосполучення:

A.

1. Impressio trigeminalis
2. Eminentia thenaris
3. Infundibulum ethmoidale
4. Apophysis anularis
5. Ductus endolymphaticus
6. Impressiones digitales
7. Extremitas sternalis
8. Ramus ascendens
9. Fascia endothoracica
10. Lamina affixa
11. Cartilagine nasales accessoriae
12. Musculus adductor pollicis brevis

C.

1. Foramen incisivum
2. Adhaesio interthalamica
3. Eminentia arcuata
4. Periodontium insertionis
5. Aponeurosis palatina
6. Vena emissaria
7. Glandula parotidea accessoria
8. Processus accessorius, radix accessoria

VI. Назвати терміни з протилежним значенням, перекласти:

A.C.

1. afferens - ...
2. ascendens - ...
3. endogenus - ...
4. endophthalmus - ...
5. abductor - ...
6. epigastrium - ...

VII. Утворити терміни із заданим значенням за допомогою префіксів, записати в словниковій формі:

intra-	внутрішньогрудний, внутрішньовенний, внутрішньосуглобовий, внутрішньоклітинний, внутрішньом'язовий, внутрішньотім'яний, внутрішньосегментарний, внутрішньочерепний, внутрішньогруднинний, внутрішньокістковий, внутрішньосухожилковий
extra-	зовнішньоочеревинний, позаматковий, екстраплевральний
endo-	внутрішня оболонка серця, внутрішній зародковий листок

VIII. Перекласти клінічні терміни, пояснити значення префіксів:

A.

1. Abscessus hepatis
2. Pleuritis exsudativa
3. Icterus infectiosus

4. Eruptio medicamentosa
5. Exacerbatio morbi
6. Sectio cadaveris
7. Tuberculosis infiltrata
8. Invasio helminthica
9. Tensio intracranialis
10. Endometriosis genitalis interna

C.

1. Excisio gingivae
2. Epulis intraossea
3. Separatio dentium
4. Efficientia masticatoria
5. Impressio dentium
6. Caries acuta incipiens
7. Pulpitis chronica exacerbata
8. Abscessus plicae nasolabialis
9. Encephalitis post parotitidem
10. Periodontitis fibrosa chronica

IX. На основі слів, вказаних у дужках, дати тлумачення термінів.

Визначити префікси, вказати їх значення:

1. аборигени (*лат. ab origine* – від початку)
2. сепаратор (*лат. separo, āvi, ātum, āre* – відділяти, розділяти)
3. екскаватор (*лат. excavo, āvi, ātum, āre* – видобувати)
4. екслібрис (*лат. ex libris* – з книг)
5. експатріація (*лат. patria, ae f* – батьківщина)

6. експромт (*лат. expromptus, a, um* – той, що є під рукою, готовий)
7. елеватор (*лат. elevo, āvi, ātum, āre* – піднімати)
8. інвестиція (*лат. vestio, īvi, ĩtum, ĩre* – покривати, прикрашати)
9. селекція (*лат. selectio, onis f* – добір, відбір)
10. експонат (*лат. expono, ui, ĩtum, ĩre* – виставляти для огляду)

X. Латинські вислови, професійні вирази:

1. Ab hinc. – Звідси, відтепер.
2. Ad hoc. – До цього, у даному випадку.
3. Ad rem. – До справи.
4. Necessitas ferriis caret. – Потреба не знає спочинку.
5. Ad Kalendas Graecas. – До грецьких календ (ніколи).
6. A posteriori. – Виходячи з досвіду, на підставі досвіду.
7. A priori. – Незалежно від досвіду, до досвіду, задалегідь.
8. In statu nascendi. – У процесі народження, в зародку.
9. Inspectio aegrōti. – Обстеження (огляд) хворого.
10. Experto credite. – Довіряйте досвідченому.

ПРЕФІКСАЛЬНЕ СЛОВОТВОРЕННЯ

Pars secunda

ПРЕФІКСИ ЛАТИНСЬКОГО І ГРЕЦЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ

№ з/п	Латинські префікси	Грецькі префікси	Значення
1.	ante-, prae-, pre-, pro-	pro-	перед , раніше, рух вперед
2.	post-	meta-	після , положення ззаду
3.	infra-, sub-	hypo-	під , нижче, нижче норми
4.	supra-, super-	hyper-, epi-	над , вище, вище норми
5.	circum-	peri-	навколо, з усіх сторін
6.	juxta-	para-	поряд , біля (розміщення біля чого-небудь, перебування поблизу чого-небудь)

ЛЕКСИЧНИЙ МІНІМУМ

Визначити префікси, вказати їх значення (письмово), запам'ятати лексику і префікси:

A.

<p><i>лат.</i> <i>гр.</i></p> <p>ante-, praе-, pre-, pro- / pro-</p> <p>перед, раніше</p> <p>(рух вперед, положення попереду)</p>	<p><i>лат.</i> <i>гр.</i></p> <p>post- / meta-</p> <p>після, по</p> <p>(положення ззаду)</p>
--	---

1. antebrachium, і n – передпліччя
2. premolaris, е – премолярний, малий кутній (зуб), який передус великому
3. praemedicatio, onis f – премедикація, лікарська підготовка хворого до операції
4. processus, us m – процес, відросток; перебіг хвороби
5. prognosis, is f – прогноз, передбачення
6. postnatalis, е – постнатальний, наступаючий після народження
7. metacarpus, і m – п'ясток

<p><i>лат.</i> <i>гр.</i></p> <p>infra-, sub- / hypo-</p> <p>під, нижче, нижче норми</p> <p>(розміщення під чим-небудь, менший ступінь)</p>	<p><i>лат.</i> <i>гр.</i></p> <p>supra-, super- / hyper-, ері-</p> <p>над, вище, вище норми</p> <p>(розміщення над чим-небудь, більший ступінь)</p>
--	--

8. *infraorbitalis, e* – підорбітальний, підочноямковий
9. *sublingualis, e* – під'язиковий
10. *subluxatio, onis f* – неповний вивих
11. *hypofunctio, onis f* – зниження функції
12. *supraorbitalis, e* – надорбітальний, надочноямковий
13. *superficialis, e* – поверхневий
14. *hyperfunctio, onis f* – підвищена функція
15. *epicondylus, i m* – надвиросток
16. *suprarenalis, e* – наднирковий

<p><i>лат. гр.</i></p> <p>circum- / peri-</p> <p>навколо</p> <p>(з усіх сторін)</p>	<p><i>лат. гр.</i></p> <p>juxta- / para-</p> <p>поряд, біля кого-небудь</p> <p>(перебування поблизу чого-небудь)</p>
---	--

17. *circumferentia, ae f* – обвід, коло, окружність
18. *periosteum, i n* – періост, окістя
19. *parasternalis, e* – пригруднинний, навкологруднинний
20. *juxtapositio, onis f* – суміжне положення

С.

<p><i>лат. гр.</i></p> <p>ante-, praе-, pre-, pro- / pro-</p> <p>перед, раніше</p> <p>(рух вперед, положення попереду)</p>	<p><i>лат. гр.</i></p> <p>post- / meta-</p> <p>після, по</p> <p>(положення ззаду)</p>
--	---

1. antebrachium, i n – передпліччя
2. premolaris, e – премолярний, малий кутній (зуб), який передус великому
3. praemedicatio, onis f – премедикація, лікарська підготовка хворого до операції
4. processus, us m – процес, відросток; перебіг хвороби
5. prognosis, is f – прогноз, передбачення
6. postnatalis, e – постнатальний, післяпологовий
7. metacarpus, i m – п'ясток

<i>лат.</i>	<i>гр.</i>	<i>лат.</i>	<i>гр.</i>
infra-, sub-	/	supra-, super-	/
гипо-		гіпер-, епі-	
під, нижче, нижче норми		над, вище, вище норми	
(розміщення під чим-небудь,		(розміщення над чим-небудь,	
менший ступінь)		більший ступінь)	

8. infraorbitalis, e – підорбітальний, підочноямковий
9. sublingualis, e – під'язиковий
10. subluxatio, onis f – неповний вивих
11. hypoplasia, ae f – гіпоплазія, недорозвинутість органа, частини тіла
12. supraorbitalis, e – надорбітальний, надочноямковий
13. superficialis, e – поверхневий
14. hypersalivatio, onis f – гіперсалівація, надмірне слиновиділення

15. epicondylus, i m – надвиросток

16. suprarenalis, e – наднирковий

<p><i>лат. гр.</i> circum- / peri- навколо (з усіх сторін)</p>	<p><i>лат. гр.</i> juxta- / para- поряд, біля чого-небудь (перебування поблизу чого-небудь)</p>
--	---

17. circumferentia, ae f – обвід, коло, окружність

18. periodontium, i n – періодонт, щільна сполучна тканина, що заповнює періодонтальну щілину

19. periosteum, i n – періост, окістя

20. parodontium, i n – пародонт, сукупність анатомічних утворень, які оточують корінь зуба (ясна, періодонт, кісткова тканина, альвеоли)

21. parasternalis, e – пригруднинний, навколוגруднинний

22. juxtapositio, onis f – суміжне положення

ВПРАВИ

I. Виконати структурний аналіз термінів за схемою, вказати значення префіксів:

Похідна основа	Закінчення	Твірна основа	Префікс, його значення

Слова для аналізу:

A.

1. praecardialis, e – передсердний
2. anteversio, onis f – нахил вперед
3. hypochondrium, i n – підребер'я
4. prophylaxis, is f – профілактика, попередження хвороби
5. suprarenalis, e – наднирковий

C.

1. infrahyoideus, a, um – підпід'язиковий
2. subgingivalis, e – під'ясенний
3. hypercementosis, is f – надмірне утворення цементу на поверхні кореня зуба
4. prefrontalis, e – передлобовий
5. prothesis, is f – пристосування для заміщення відсутньої частини тіла чи органа

II. Пояснити значення термінів на основі етимологічної довідки та вивчених префіксів:

A.

1. антенатальний (ante + natus, us m – народження)
2. антеверсія (ante + versio, onis f – повертання)
3. перихондрит (peri + chondrion – хрящ, ĩtis, itĭdis f – запалення)
4. метастаз (meta + stasis, is f - стан, положення)
5. циркумдукція (circum + duco, duxi, ductum, ěre – вести)
6. супрахороїдеа (supra + chorion - шкіра, оболонка)
7. гіпертиреоз (hyper + thyr + ōsis, is f – захворювання)
8. гіпертрихоз (hyper + trich – волосся + ōsis, is f)
9. гіповітаміноз (hypo + vitaminum, i n + ōsis, is f)

C.

1. перицементит (peri + cementum, i n – цемент + ĩtis, itĭdis f – запалення)
2. пародонтит (par (a) + odont – зуб + ĩtis, itĭdis f)
3. гіпертрофія (hyper + trophia, ae f – живлення)
4. паратонзиліт (para + tonsilla, ae f + ĩtis, itĭdis f)
5. гіпертензія (hyper + tensio, onis f – тиск)
6. гіперсекреція (hyper + se + crino, evi, etum, ěre – виділятися)
7. постадаптація (post + ad + apto, āvi, ātum, āre – пристосовуватися)
8. перибульбарний (peri + bulbaris, e)
9. гіперестезія (hyper + aesthesia, ae f – чутливість)
10. гіпестезія (hypo + aesthesia, ae f – чутливість)

III. Дописати префікси:

A.

1. ... *ergia*, ae f – підвищена реактивність організму
2. ... *vitaminosis*, is f – вітамінна недостатність хворобливий стан, викликаний недостатнім надходженням і утворенням вітамінів в організмі
3. ... *febrilis*, e – післягарячковий
4. ... *aciditas*, atis f – зменшення соляної кислоти в шлунковому соку
5. ... *flexus*, a, um – огинаючий
6. ... *morphosis*, is f – перетворення, зміна форми або структури
7. ... *arthrit̄is*, it̄idis f – запалення м'яких тканин, що оточують суглоб

C.

1. ... *scriptus*, a, um – обмежений
2. ... *pharyngēus*, a, um – навкологлотковий
3. ... *ot̄itis*, it̄idis f – запалення привушної залози
4. ... *cheilia*, ae f – виступ верхньої губи вперед по відношенні до нижньої
5. ... *cancerōsus*, a, um – передраковий
6. ... *stasis*, is f – перенесення хворобливого початку від одного органа до іншого

IV. Перекласти анатомічні терміни латинською мовою, пояснити значення префіксів, вказати словникову форму:

A.

1. Поверхнева частина
2. Щитонадгортанна зв'язка

3. Підголосникова порожнина
4. Підпотиличні м'язи
5. Навколomosолиста артерія
6. Підпідколінний закуток
7. Сосочок привушної протоки
8. Глибока піднадколінкова сумка
9. Передня підключична ділянка
10. Борозна підключичної артерії
11. Підсухожилкові сумки кравецького м'яза

С.

1. Внутрішньояремний відросток
2. Підчоямковий край
3. Підборідні гілки
4. Під'язиковий канал
5. Надпід'язикові м'язи
6. Прикутне вістря (paramolaris, e)
7. Малі кутні зуби
8. Нижні ясенні гілки
9. Зовнішній потиличний виступ
10. Малі під'язикові протоки

V. Визначити префікси та їх значення, перекласти словосполучення:

A.

1. Plexus venosus suboccipitalis
2. Fossa infraclavicularis
3. Regio metacarpalis
4. Bursa subcutanea malleoli lateralis

5. Corpus adiposum preepiglotticum
6. Venae epigastricae superiores
7. Regio antebrachii posterior
8. Processus paramastoideus
9. Tuberositas ossis metatarsalis
10. Circumferentia articularis
11. Crista supracondylaris medialis

C.

1. Cuspis paramolaris
2. Ductus submandibularis
3. Plica sublingualis
4. Lamina profunda
5. Trigonum nervi hypoglossi
6. Protuberantia mentalis
7. Periodontium protectionis. Periodontium insertionis
8. Pars presulcaris. Pars postsulcaris

VI. Назвати терміни з протилежним значенням, перекласти:

A.C.

1. infraorbitalis – ...
2. hypertensio – ...
3. anterior – ...
4. hypoplasia – ...
5. suprahyoideus – ...
6. hyperalgesia – ...

VII. Утворити терміни із заданим значенням за допомогою префіксів, записати в словниковій формі:

supra-	наднирковий, надостьовий, надгрудний, надсоскоподібний, надмигдаликовий, надколінниковий
super-	поверхневий, надбрівний
infra-	підчочномковий, підгруднинний, під'язиковий, підскроневий, під'яремний, підостьовий, підлопатковий, підблоковий
peri-	навколосудинний, навколосерцевий, охрястя, окістя зубного кореня, надгорловий
epi-	надчерепний, надгортанник, надвиросток, надбарабанний, верхній шар шкіри, верхня частина живота
pro-	передбачення, відросток, передвісник хвороби, виступ верхньої щелепи вперед, виступ нижньої щелепи вперед

VIII. Перекласти клінічні терміни, пояснити значення префіксів:

A.

1. Hyperleucocytosis
2. Paralysis spastica
3. Pleus paralyticus
4. Hyperfunctio. Hypofunctio
5. Periodus prodromalis

6. Hypertensio arterialis
7. Prolapsus uteri
8. Oedemata membrorum inferiorum

C.

1. Hyperaesthesia cervicis dentis
2. Fissura labii superioris
3. Progenia. Prognathia
4. Periodontitis progressiva
5. Cheilitis hyperkeratitica
6. Calculus supragingivalis
7. Granuloma epitheliale
8. Paralysis nervi facialis

IX. На основі слів, вказаних у дужках, дати тлумачення термінів.

Визначити префікси, вказати їх значення.

1. епіграма (*гр.* epigramma – напис)
2. епіграф (*гр.* epigraphe – заголовок, напис)
3. епітафія (*гр.* taphos – могила)
4. інфраструктура (*лат.* structura, ае f – побудова, споруда, розміщення)
5. провізор (*лат.* provideo, di, sum, ēre – передбачати)
6. провокатор (*лат.* voco, avi, atum, āre – кликати; кидати виклик, підбурювати)
7. прокурор (*лат.* procuro, avi, atum, āre – піклуватися, керувати)
8. президія (*лат.* praesideo, sedi, sessum, ēre – сидіти попереду,
9. головувати, стояти на чолі, керувати)
10. президент (*лат.* praesideo, sedi, sessum, ēre – сидіти попереду,

11. головувати, стояти на чолі, керувати)

X. Латинські вислови, професійні вирази:

1. Ante factum. – До факту, до того, як щось відбулося.
2. Post factum. – Після факту, після зробленого.
3. Post scriptum. – Після написаного, приписка.
4. Pro et contra. – За і проти.
5. Pro forma. – Формально, заради форми.
6. Sub alia forma. – В іншій формі.
7. Vide supra. – Дивись вище.
8. Ante mortem. – Перед смертю.
9. Ante reconvalescentiam. – Перед одужанням.
10. Prognosis letalis. – Летальний прогноз.

ПРЕФІКСАЛЬНЕ СЛОВОТВОРЕННЯ

Pars tertia

ПРЕФІКСИ ЛАТИНСЬКОГО І ГРЕЦЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ

№ з/п	Латинські префікси	Грецькі префікси	Значення
1.	inter-	meso-, dia- (di-)	між, поміж
2.	dis- (dif-, di-)	dia-	роз'єднання, відокремлення, розповсюдження
3.	per-, trans-	–	крізь, через, переміщення в просторі
4.	per-	–	надмірність
5.	de-, des-	–	1. рух зверху вниз 2. відокремлення, видалення

ЛЕКСИЧНИЙ МІНІМУМ

Визначити префікси, вказати їх значення (письмово), запам'ятати лексику і префікси:

A.

<i>лат.</i>	<i>гр.</i>
inter- / meso-, dia- (di-)	
між, поміж	

1. intervertebralis, e – міжхребцевий
2. mesoderma, ātis n – середній зародковий листок
3. mesoblastus, i m – середній зародковий листок
4. diaphragma, ātis n – діафрагма, грудо-черевна перепона
5. diencephālon, i n – проміжний мозок

<i>лат.</i>	<i>гр.</i>
dis- (dif-, di-) / dia-	
роз'єднання, розчленування	

6. disseminatio, onis f – дисемінація, розсіювання збудника хвороби
7. diffusio, onis f – дифузія, процес спонтанного взаємопроникнення
8. речовин; один із основних процесів, що забезпечує переміщення
9. речовин в клітинах та тканинах
10. dialysis, is f – діаліз, відділення однієї речовини від іншої

лат. *гр.*

per-, trans- / dia-

надмірність, кризь, через, переміщення у просторі

11. perforativus, a, um – продірявлений
12. peroхѣdum, i n – пероксид
13. transcorticalis, e – той, що проходить через кору якого-небудь органа
14. transplantatio, onis f – трансплантація, пересаджування частини тканин або органа
15. diameter, tri f – діаметр
16. diarrhoea, ae f – діарея, пронос

лат.

de-, des-

рух зверху вниз

17. depressor, oris m – опускач, опускаючий м'яз
18. descendens, ntis – низхідний, спадний

лат.

de-, des-

відокремлення, видалення

19. decapitatio, onis f – обезголовлювання, відділення голови

20. desinfectio, onis f – дезінфекція, знезаражування

C.

<i>лат.</i> <i>гр.</i> inter- / meso-, dia- (di-) між, поміж
--

1. interalveolaris, e – міжальвеолярний

2. mesoderma, ātis n – середній зародковий листок

3. diaphragma, ātis n – діафрагма, грудно-черевна перепона

4. diencephālon, i n – проміжний мозок

<i>лат.</i> <i>гр.</i> dis- (dif-, di-) / dia- роз'єднання, відокремлення, розповсюдження

5. disseminatio, onis f – дисемінація, розсіювання збудника хвороби

6. diffusio, onis f – дифузія, процес спонтанного взаємопроникнення речовин; один із основних процесів, що забезпечує переміщення речовин в клітинах та тканинах

7. diagnosis, is f – діагноз, медичний висновок про стан здоров'я обстежуваного

лат. *гр.*

per-, trans- / dia-

надмірність, крізь, через, переміщення у просторі

8. *percussio, onis f* – перкусія, метод дослідження внутрішніх органів шляхом вистукування по поверхні тіла обстежуваного
9. *perforativus, a, um* – продірявлений
10. *peroxydum, i n* – пероксид
11. *transplantatio, onis f* – трансплантація, пересаджування частини тканин або органа
12. *transcorticalis, e* – той, що проходить через кору якого-небудь органа
13. *diameter, tri f* – діаметр
14. *diarrhoea, ae f* – діарея, пронос

лат.

de-, des-

рух зверху вниз

15. *depressor, oris m* – опускач, опускаючий м'яз
16. *descendens, ntis* - низхідний, спадний

лат.

de-, des-

відокремлення, видалення

17. *desinfectio, onis f* – дезінфекція, знезаражування

18. *depositum (dentale)* – зубний наліт (відкладення з їжі
мікроорганізмів)

ВПРАВИ

I. Виконати структурний аналіз термінів за схемою, вказати значення префіксів:

Похідна основа	Закінчення	Твірна основа	Префікс, його значення

Слова для аналізу:

1. mesocolon, i n – брижа ободової кишки
2. degeneratio, onis f – виродження
3. pertussis, is f – коклюш, надмірний кашель
4. pertubatio, onis f – продування маткових труб
5. diaphŷsis, is f – діафіз, середня частина довгих трубчастих кісток
6. diffusus, a, um – дифузний, розсіяний, рівномірно розподілений, розлитий

II. Пояснити значення термінів на основі етимологічної довідки та вивчених префіксів:

A.

1. депігментація (de + pigmentum, i n – фарба, забарвлення)
2. дислокація (dis + locus, i m – місце)
3. мезоцефалія (meso + kephale (cephale) – голова)
4. деменція (de + mens, mentis f – розум)
5. діатермія (dia + therme – тепло)

С.

1. депульпація (de + pulpa, ae f – пульпа, м'якуш)
2. трансплантат (trans + planto, avi, atum, are – садити)
3. мезоморфний (meso + morphe – форма, будова)
4. депіляція (de + pilus, i m – волосся)

III. Дописати префікси, враховуючи значення термінів:

А.

1. ...cellularis, e – міжклітинний
2. ...lobaris, e – міжчастковий
3. ...sectio, onis f – розсічення, розтин
4. ...acutus, a, um – дуже гострий
5. ...missio, onis f – передача хвороби від однієї особи до іншої
6. ...puratus, a, um – очищений

С.

1. ...alveolaris, e – міжальвеолярний, міжкомірковий
2. ...plasma, atis n – частина цитоплазми, яка розташована між екто- і ендоплазмою
3. ...ciduus, a, um – відпадний, молочний
4. ...forativus, a, um – пронизний, продирявлений

IV. Перекласти анатомічні терміни латинською мовою, пояснити значення префіксів, вказати словникову форму:

А.

1. Міжм'язова перегородка
2. Діафрагмова фасція

3. Міжхрящова частина
4. Низхідна артерія коліна
5. Поперечна пазуха перикарда (*pericardium, i n* – перикард)
6. Найвища міжреброва артерія
7. Проміжні поперекові вузли (*intermedius, a, um* – проміжний)
8. Міжкістковий нерв гомілки
9. Перехрестя блокових нервів (*decussatio, onis f* – перехрестя)
10. Поперечна потилична борозна

C.

1. Міжперетинкова частина
2. Постійні зуби (*permanens, ntis* – постійний)
3. Середньомозкові вени
4. Передні пронизні артерії
5. Міжчасткова поверхня
6. Низхідна піднебінна артерія
7. Поперечна щілина великого мозку (*fissura, ae f* – щілина)

V. Визначити префікси та їх значення, перекласти словосполучення:

1. *Pars transversaria*
2. *Rami perforantes*
3. *Ductuli transversi*
4. *Facies diaphragmatica*
5. *Tegmentum mesencephali* (*tegmentum, i n* – покрив)
6. *Nervi intercostobrachiales*
7. *Septum cervicale medium*
8. *Sulcus intermedius posterior*
9. *Fascia diaphragmatis pelvis superior*

C.

1. Mesocortex
2. Dentes decidui
3. Plicae palatinae transversae
4. Rami interventriculares septales
5. Arteria transversa faciei
6. Nervus interosseus antebrachii anterior

VI. Назвати терміни з протилежним значенням, перекласти:

1. regeneratio, onis f – ...
2. ascendens, ntis – ...
3. levator, oris m – ...
4. infectio, onis f – ...

VII. Утворити терміни із заданим значенням за допомогою префіксів, записати в словниковій формі:

mes(o)-	середній мозок, брижа яєчника, брижа шлунка, брижа червоподібного відростка, брижа маткової труби, брижа товстої кишки, ротова частина глотки, центральна частина барабанної порожнини
inter-	міжсуглобовий, міжхрящовий, міжзап'ястковий, міжклітинний, міжребровий, міжреброво-плечовий, міжчастковий, міжчасточковий, міжкісточковий, міжтім'яний, міжхребцевий, міжключичний

VIII. Перекласти клінічні терміни, пояснити значення префіксів:

A.

1. depressio alcoholica
2. diarrhoea viralis
3. mesaortitis, itidis f
4. myelitis disseminata
5. myocarditis diffusa
6. pneumonia interlobularis
7. punctio percutanea
8. dislocatio cerebri
9. ulcus ventriculi perforans
10. fractura vertebrae prominentis

C.

1. transplantatum, i n
2. gingivitis diffusa
3. gingivitis desquamativa
4. abscessus dissecans
5. neuralgia intercostalis
6. arthrosis deformans
7. extractio dentis permanentis
8. perforatio sinus mandibularis
9. cheilitis interstitialis tuberculosa
10. deformatio congenita, deformatio acquisita

IX. На основі слів, вказаних у дужках, дати тлумачення термінів.

Визначити префікси, вказати їх значення.

1. дегустація (*лат.* gustus, us m – пробування, смак)

2. дезінфекція (*лат. infectio, onis f* – зараження)
3. дезінформація (*лат. informatio, onis f* – роз'яснення, тлумачення)
4. дезодорант (*лат. odor, oris m* – запах)
5. деформація (*лат. deformato, avi, atum, are* – перекручувати,
6. спотворювати)
7. інтермедія (*лат. medius, a, um* – середній)

Х. Латинські вислови, професійні вирази:

1. *Diagnosis praecox.* – Ранній, передчасний діагноз.
2. *Bene dignoscitur, bene curatur.* – Правильно розпізнається, добре лікується.
3. *Sic transit gloria mundi.* – Так минає людська слава.
4. *Nihil desperandum.* – Ніколи не впадай у відчай.
5. *Per aspera ad astra (Seneca).* – Через труднощі до зірок.
6. *Inter collegas.* – Між колегами.
7. *De gustibus et coloribus non est disputandum.* – Про смаки і кольори не слід сперечатися.
8. *Divide et impera.* – Розділяй і пануй.
9. *Quod differtur, non aufertur.* – Що відкладається, те не буде зроблене.
10. *Altissima flumina minimo sono labuntur.* – Найглибші річки течуть з найменшим шумом.

ПРЕФІКСАЛЬНЕ СЛОВОТВОРЕННЯ

Pars quarta

ПРЕФІКСИ ЛАТИНСЬКОГО І ГРЕЦЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ

№ з/п	Латинські префікси	Грецькі префікси	Значення
1.	retro-	–	розташування за чим-небудь, рух назад
2.	re-	–	1. відновлення , повтор, відтворення; 2. відповідна, протилежна дія
3.	contra-	anti-	проти , протилежна дія, положення, стан
4.	con- (com-, cor-, col-, co-)	syn- (sym-)	з'єднання , сукупність, взаємозв'язок
5.	in- (im-, il-, ir-)	a-, an-	відсутність , заперечення ознаки
6.	–	dys-	розлад , утруднення, порушення функції
7.	–	eu-	норма , нормальна функція

ЛЕКСИЧНИЙ МІНІМУМ

Визначити префікси, вказати їх значення (письмово), запам'ятати лексику і префікси:

A.

лат.

retro- розташування за чим-небудь, рух назад

re- відновлення, повтор, відтворення

1. retroflexio (uteri) – згинання назад, перегин назад (між тілом і шийкою матки, при якому тупий кут відкритий назад)
2. retrosternalis, e – загруднинний
3. reactio, onis f – реакція, протидія
4. reinfectio, onis f – реінфекція, повторне зараження
5. reanimatio, onis f – реанімація, сукупність методів лікування, направлених на відновлення згасаючих функцій організму

лат. гр.

contra- / anti-

проти, протилежне положення, дія, стан

6. *contralateralis*, e – той, що знаходиться на протилежному боці тіла
7. *contraindicatio*, onis f – протипоказання
8. *antidotum*, i n – антидот, протиотрута
9. *antiseptica (remedia) plur.* – антисептичні (знезаражувальні) лікарські речовини

<i>лат.</i>	<i>гр.</i>
con-, com-, col-, cor-, co- / syn-, sym-	
з'єднання, сукупність, взаємозв'язок	

10. *conjunctiva (tunica)* – сполучна оболонка ока
11. *compositus*, a, um – складний
12. *coagulatio*, onis f – коагуляція, згортання крові
13. *syndesmosis*, is f – з'єднання кісток за допомогою сполучної та волокнистої тканини
14. *symphysis*, is f – симфіз, зрощення, зрощування

<i>лат.</i>	<i>гр.</i>
in-, im-, ir- / a-, an-	
відсутність, заперечення ознаки	

15. *incurabilis*, e – невиліковний
16. *immobilis*, e – нерухомий

17. anaesthesia, ae f – анестезія, відсутність чутливості (тактильної, температурної, больової)
18. azýgos, on – непарний

гр.
dys-
розлад, утруднення, порушення функції

19. dysuria, ae f – дизурія, загальна назва порушення сечовипускання

гр.
eu-
норма, нормальна функція

20. euphoria, ae f – ейфорія, хороше самопочуття у важкохворих, невідповідне до фізичного стану
21. euthanasia, ae f – евтаназія, легка смерть невеликого хворого з метою припинення його страждань

C.

лат.

retro- розташування за чим-небудь, рух назад
re- відновлення, повтор, відтворення

1. reactio, onis f – реакція, протидія
2. reinfectio, onis f – реінфекція, повторне зараження
3. reanimatio, onis f – реанімація, сукупність методів лікування, направлених на відновлення згасаючих функцій організму
5. retentio dentis – затримка прорізування сформованого постійного зуба
6. resectio, onis f – резекція, видалення частини органа або анатомічного утворення
7. repositio, onis f – репозиція; хірургічне втручання, що полягає в усуненні зсувів перелому і співставленні уламків зуба для поновлення нормальних анатомічних співвідношень

лат. гр.

contra- / anti-
проти, протилежне положення, дія, стан

8. contraindicatio, onis f – протипоказання
9. antidotum, i n – антидот, протиотрута

10. antiseptica (remedia) *plur.* – антисептичні (знезаражувальні)
лікарські речовини

лат.

гр.

**con-, com-, col-, cor-, co- / syn-, sym-
поєднання, сукупність, взаємозв'язок**

1. conjunctiva (tunica) – сполучна оболонка ока
2. compositus, a, um – складний
3. coagulatio, onis f – коагуляція, згортання крові
4. syndesmosis, is f – з'єднання кісток за допомогою сполучної та
волокнистої тканини
5. symphysis, is f – симфіз, зрощення, зрощування
6. complicatus, a, um – ускладнений
7. confusi (dentes) – зуби, що зрослися

лат.

гр.

**in-, im-, ir- / a-, an-
відсутність, заперечення ознаки**

8. incurabilis, e – невиліковний
9. immobilis, e – нерухомий
10. anaesthesia, ae f – анестезія, відсутність чутливості (тактильної,
температурної, больової)

11. azŷgos, on – непарний

12. adentia, ae f – адентія, відсутність кількох чи усіх зубів

гр.

dys-

розлад, утруднення, порушення функції

13. dysgeusia, ae f – дисгевзія, порушення смаку

гр.

eu-

норма, нормальна функція

14. euphoria, ae f – ейфорія, хороше самопочуття у важкохворих,
невідповідне до фізичного стану

15. euthanasia, ae f – евтаназія, легка смерть невиліковного
хворого з метою припинення його страждань

ВПРАВИ

1. Виконати структурний аналіз термінів за схемою, вказати значення префіксів.

Похідна основа	Закінчення	Твірна основа	Префікс, його значення

Слова для аналізу:

А.

1. retroauricularis, e – ретроаурикулярний; той, що знаходиться за вухом
2. antivirius, i n – антивірус; речовина, що знаходиться в тілі мікробів і відокремлюється при їх руйнуванні
3. contraindicatio, onis f – протипоказання
4. symbiosis, is f – симбіоз, взаємовідношення двох біологічних видів,
5. при якому вони спільно регулюють відношення з зовнішнім
6. середовищем, що забезпечує їх взаємну вигоду
7. concentratio, onis f – концентрація, згущення

С.

1. compactus, a, um – щільний
2. adentia, ae f – відсутність кількох чи всіх зубів
3. dysplasia, ae f – порушення розвитку органів чи тканин
4. resectio, onis f – видалення, вирізання частини органа з наступним з'єднанням збережених тканин

5. *congenitus*, a, um – вроджений

II. Пояснити значення термінів на основі етимологічної довідки і вивчених префіксів:

1. атрофія (a + trophia - живлення)
2. реанімація (re + animus - душа, дух, розум)
3. реадаптація (re + adaptio - здатність, пристосування)
4. інвалід (in + validus - здоровий, сильний)
5. антагонізм (anti + agon - боротьба)
6. диспепсія (dys + pepsis - травлення)
7. дизентерія (dys + enteron - кишка)

III. Дописати префікси, враховуючи значення термінів:

A

1. ... rrhythmia, ae f – відсутність правильного ритму серцебиття
2. ... dactylia, ae f – зрощення пальців
3. ... silium, i n – нарада кількох лікарів
4. ... compensatio, onis f – відсутність компенсації
5. ... generatio, onis f – відродження

C.

1. ... fusi (dentes) – зуби, що зрослися
2. ...directa (fractura) – непрямої (перелом)
3. ...implantatio, onis f – повторне вживлення
4. ...geusia, ae f – порушення смаку
5. ...genia, ae f – виступ нижньої щелепи назад

IV. Перекласти анатомічні терміни латинською мовою. Пояснити значення префіксів, вказати словникову форму.

A.

1. загальна печінкова артерія
2. складний суглоб
3. сполучення кісток
4. зовнішня кон'югата

C.

1. заглотковий простір (*spatium, i n*)
2. верхня синовіальна мембрана
3. суглобовий закуток
4. обхідна гілка (*collateralis, e*)

V. Визначити префікси та їх значення, перекласти словосполучення.

A.

1. *substantia compacta*
2. *ligamentum reflexum*
3. *vena azygos*
4. *plexus thyroideus impar*
5. *ramus communicans*

C.

1. *vena retromandibularis*
2. *zona incerta*
3. *ganglion impar*
4. *plica semilunaris conjunctiva*
5. *pars retrolenticularis*

VI. Назвати терміни з протилежним значенням, перекласти:

1. degeneratio – ...
2. septicus – ...
3. curabilis – ...
4. eupnoë – ...
5. mnesia – ...
6. hyperthermia – ...
7. prognathia – ...

VII. Утворити терміни із заданим значенням за допомогою префіксів, записати в словниковій формі:

com-, con-	стискач, замикач, спільний, природжений, щільний, сполучний
dys-	порушення функції, розлад дихання, порушення живлення, розлад травлення
re-	повторне зараження, зворотна дія, повернення до життя, відновлення здатності (habilitas – здатність)

VIII. Перекласти клінічні терміни, пояснити значення префіксів.

A.

1. abortus incompletus
2. anencephalia
3. dystrophia hepatis acuta
4. retroversio uteri
5. syndromum postcholecystectomicum
6. insufficientia circulationis sanguinis

7. *respiratio pathologica*
8. *refluxus intestinorum*

C.

1. *abscessus retropharyngeus*
2. *vitium cordis congenitum* (*vitium, i n* – вада; *gigno, genui, genitum,*
3. *ěre* – народжувати)
4. *rhinitis atrophica chronica* (*гр. trophe* – живлення)
5. *acheilia* (*гр. cheilos* – губа)
6. *retrognathia* (*гр. gnathos* – верхня щелепа)
7. *resectio mandibulae*
8. *vulnus asepticum*
9. *caries complicata*

IX. На основі слів, вказаних у дужках, дати тлумачення термінів.

Визначити префікси, вказати їх значення:

1. композитор (*лат. pono, posui, positum, ěre* – класти)
2. реактор (*лат. actor, čris m* – діючий)
3. реанімація (*лат. anima, ae f* – душа)
4. ревізор (*лат. visor, čris m* – оглядач)
5. симпозіум (*гр. symposion* – бенкет)
6. синоніми (*syn + гр. onoma* – ім'я, назва)
7. синтаксис (*гр. syntaxis* – побудова, зв'язок, з'єднання)
8. синхронний (*syn + гр. chronos* – час)
9. репетитор (*лат. repetitio, čnis f* – повторення)
10. ретроспективний (*лат. retro + specto, avi, atum, āre* – спостерігати)
11. референдум (*лат. referendum* – те, що має бути повідомлене)
12. компрес (*лат. compressus, a, um* – стиснутий, тісний)

13. компанія (*лат. com + лат. panis, is m – хліб*)
14. конгрес (*лат. congressus, us m – зустріч, збори*)
15. контракт (*лат. contractus, us m – угода*)

X. Латинські вислови та професійні вирази.

1. Non progredi est regredi. – Не йти вперед, значить йти назад.
2. Consensus omnium. – Загальна згода.
3. Tres faciunt collegium. – Троє становлять товариство.
4. Contraria contrariis curantur. – Протилежне лікується протилежним.
5. Ultra quam satis est. – Більш, ніж достатньо.
6. Plures computant, quam oderunt. – Більшість керується розрахунком, а не ненавидить.
7. Rebus dictantibus. – Під впливом обставин.
8. Respue quod non es. – Не будь тим, ким ти не є.
9. Legere non intellegere neglegere est. – Читати і не вникати – означає недбало ставитися до прочитаного.
10. Et tu, Brute, contra me! – І ти, Бруте, проти мене!

СУФІКСАЛЬНЕ СЛОВОТВОРЕННЯ

Pars quinta

СУФІКСИ ІМЕННИКІВ

Суфікси іменників першої відміни

№ з/п	Суфікси	Значення
1.	-īn-a	заняття, місце заняття
2.	-ūr- a	результат дії
3.	-ūl-a -(i)cūl-a -ōl-a	зменшувальне (демінутивне) значення

Суфікси іменників другої відміни

4.	-ūl-us -(i)cūl-us -ōl-us -ūl-um -(i)cūl-um -ōl-um	зменшувальне (демінутивне) значення
5.	-ōl-um -īn-um	лікарський засіб

Суфікси іменників третьої відміни

6.	-or	діюча особа чи предмет, що виконує дію
7.	-io	процес або результат дії

СУФІКСАЛЬНЕ СЛОВОТВОРЕННЯ
СУФІКСИ ІМЕННИКІВ
СУФІКСИ ІМЕННИКІВ ПЕРШОЇ ВІДМІНИ

(суфікси подаються разом із закінченнями)

I. Суфікс *-īn-a*, приєднуючись до основи іменника, вживається для утворення термінів із значенням “заняття, місце заняття”.

№ з/п	Лексичний мінімум	Іменник, від основи якого утворюється термін
1.	medicī <u>n</u> a, ae f – медицина, лікарське мистецтво	<u>medicus</u> , i m – лікар
2.	officī <u>n</u> a, ae f – аптека, майстерня	orifex, orif <u>i</u> cis, m – майстер, ремісник

II. Суфікс *-ūr-a* утворює іменники із значенням “результат дії” (суфікс приєднується до дієслівної основи супіна).

NB!

Латинські дієслова записуються в словниках у чотирьох основних формах. На третьому місці подається форма супіна (віддієслівного іменника середнього роду із значенням мети).

1 2 3 4

Наприклад: misceo, miscei, mixtum, miscēre змішувати

(супін mixtum – щоб змішувати).

№ з/п	Лексичний мінімум	Дієслово, від основи якого утворюється термін
3.	signat <u>ū</u> rā, ae f – сигнатура,	signo, signavi, <u>signatum</u> , signāre –

4.	позначення rupt <u>ū</u> ra, ae f – розрив	позначати rumpo, rupi, <u>ruptum</u> , rumpĕre – розривати
----	---	--

III. Суфікси *-ūl-a*, *(i)cūl-a*, *-ōl-a* утворюють демінутиви від основ іменників із зменшувальним значенням.

NB!

Демінутив – іменник із зменшувальним значенням. Демінутив зберігає рід іменника, від основи якого був утворений. Демінутиви бувають лише першої та другої відмін. Наприклад: від іменника area, ae f – поле, круг утворено термін areola, ae f – кружечок.

№ з/п	Лексичний мінімум	Іменник, від основи якого утворюється термін
5.	radic <u>ū</u> la, ae f – корінець	radix, <u>radicis</u> f – корінь
6.	fove <u>ō</u> la, ae f – ямочка	<u>fovea</u> , ae f – яма,
7.	clav <u>i</u> cūla, ae f – ключиця	ямка
8.	arteri <u>ō</u> la, ae f – артеріола	clavis, <u>clavis</u> f – ключ,
9.	cutic <u>ū</u> la, ae f – кутикула, щільне утворення на поверхні епітеліальних клітин, що скла- дається з секрету цих же клітин	засув <u>arteria</u> , ae f – артерія cutis, <u>cutis</u> f – шкіра

СУФІКСИ ІМЕННИКІВ ДРУГОЇ ВІДМІНИ

(суфікси подаються разом із закінченнями)

IV. Суфікси *-ŷl-us*, *-(i)cŷl-us*, *-ŏl-us*, *-ŷl-um*, *(i)cŷl-um*, *-ŏl-um* утворюють від основ іменників демінутиви (іменники із зменшувальним значенням).

№ з/п	Лексичний мінімум	Іменник, від основи якого утворюється термін
10.	ram <u>ŷ</u> l-us, і m – гілочка	ram-us, і m – гілка
11.	nod <u>ŷ</u> l-us, і m – вузлик	nod-us, і m – вузол
12.	canalic <u>ŷ</u> l-us, і m – каналець	canalis, <u>canalis</u> m – канал
13.	fren <u>ŷ</u> l-um, і n – вуздечка	fren-um, і n – вузда
14.	ossic <u>ŷ</u> l-um, і n – кісточка	os, <u>ossis</u> n – кістка
15.	dentic <u>ŷ</u> l-us, і m – утворення з дентину, розміщене в пульпі зуба	dens, <u>dentis</u> m – зуб

NB!

1. Якщо в корені слова є приголосні *r*, *l*, *m*, *n*, тоді демінутиви від них утворюються за допомогою суфікса *-ell* або *-ill*.

Наприклад: cerebellum, і n мозочок від cerebrum, і n – великий мозок
mamilla, ae f – сосочок від mamma, ae f – молочна залоза

2. За допомогою суфікса *-ell(-ill-)* утворюються демінутиви другого ступеня (походять від слів, які вже мають зменшувальне значення), а

основою для їх утворення служить твірна основа для демінутивів першого ступеня.

Наприклад:

<u>capsa</u> , ae f	<u>capsūla</u> , ae f	<u>capsella</u> , ae f
посудина, ящик	капсула, ящикок	маленький ящикок

3. Слід мати на увазі, що є терміни, які не мають зменшувального значення, хоч містять суфікси *-ul-*, *-ell-*. Це, зокрема, терміни, які означають стадії розвитку ембріона.

Наприклад:

blastūla, ae f – (*гр.* blastos зародок) кінцева стадія дроблення яйця, яка являє собою багатоклітинний одношаровий зародок; morūla, ae f – (*лат.* morum, i n – тутова ягода) стадія розвитку зародка, яка передують утворенню бластули чи бластоцисти і являє собою округлий комплекс клітин з незначними проміжками між ними.

4. Від демінутивів слід відрізняти іменники, які не мають зменшувального значення. Наприклад: macūla, ae f – пляма; cingūlum, i n – пояс.

V. Суфікси *-īn-um*, *-ōl-um* утворюють іменники із значенням “лікарський засіб”.

№ з/п	Лексичний мінімум	Іменник, від основи якого утворюється термін
16.	<u>Papaverīnum</u> , i n – папаверин	<u>Papaver</u> , <u>Papaveris</u> n – мак
17.	<u>Menthōlum</u> , i n – ментол	<u>Mentha</u> , ae f – м’ята

СУФІКСИ ІМЕННИКІВ ТРЕТЬОЇ ВІДМІНИ

VI. Суфікс *-or*, приєднуючись до дієслівної основи супіна, утворює іменники із значенням “діюча особа чи предмет, що виконує дію”.

№ з/п	Лексичний мінімум	Дієслово, від основи якого утворюється термін
18.	flexor , <i>ōris m</i> – згинач	flecto, flexi, flexum , flexēre –
19.	levator , <i>ōris m</i> – підіймач	згинати levo, levavi, levatum , levāre – підіймати

NB!

Суфікс *-or* утворює також терміни, які означають фізичний чи душевний стан. Наприклад: **liquor**, *ōris m* – рідина

dolor, *ōris m* – біль

tumor, *ōris m* – пухлина

VI. Суфікс *-io* утворює іменники із значенням “процес або результат дії” (суфікс приєднується до основи супіна).

№ з/п	Лексичний мінімум	Дієслово, від основи якого утворюється термін
20.	percussio , <i>ōnis f</i> – перкусія, вистукування	percutio, percussi, percussum , percutēre –
21.	palpatio , <i>ōnis f</i> пальпація – промацування, прощупування;	вистукувати palpo, palpavi, palpatum ,

22.	auscultati <u>o</u> , ōnis f – аускультация, вислуховування	palpāre – прощупувати ausculto, auscultavi,
23.	puncti <u>o</u> , ōnis f – пункція, проколювання	<u>auscultatum</u> , auscultāre – вислуховувати
24.	denti <u>o</u> , ōnis f – прорізування зубів	pungo, pupugi, <u>punctum</u> , pungēre – колоти dentio, -, -, dentīre – прорізуватись (щодо зубів)

ВПРАВИ

I. Зробити структурний аналіз термінів за схемою і вказати значення суфіксів:

Похідна основа	Закінчення	Твірна основа	Суфікс, його значення

Слова для аналізу:

A. C.

1. fissūra, ae f – щілина
2. rotator, ōris m – обертач
3. capsŭla, ae f – капсула
4. saccŭlus, i m – мішечок
5. Vaselīnum, i n – вазелін
6. Ichthyōlum, i n – іхтіол
7. papŭla, ae f – папула, вузлик
8. pellicŭla, ae f – шкірка

II. Утворити демінутиви в словниковій формі від основ іменників.

Утворені терміни перекласти.

NB! Демінутив зберігає рід іменника, від основи якого був утворений за допомогою суфікса -ŭl-:

A. C.

1. lobus, i m – частка
2. caput, itis n – голова

3. pila, ae f – м'яч, куля
4. vena, ae f – вена
5. fossa, ae f – ямка
6. glans, glandis f – жолудь
7. ductus, us m – протока
8. circus, i m – коло
9. calx, calcis m – вапно

за допомогою суфікса -i-cūl-:

1. canalis, is m – канал
2. auris, is f – вухо
3. genu, us n – коліно

за допомогою суфікса -cūl-:

4. tuber, eris n – горб
5. corpus, oris n – тіло

за допомогою суфікса -ōl-:

6. fovea, ae f – ямка
7. bronchus, i m – бронх

III. Утворити терміни від основи суфіна за допомогою суфікса -ūr-а.

Утворені іменники перекласти:

1. jungo, junxi, *junctum*, jungēre – з'єднувати
2. frango, fregi, *fractum*, frangēre – ламати
3. aperio, aperui, *apertum*, aperīre – відкривати
4. incido, incidi, *incisum*, incidēre – різати, вирізати

5. tingo, tinxi, *inctum*, tingĕre – змочувати, занурювати

IV. Утворити терміни в словниковій формі за допомогою суфікса -
or (від основи супіна). Утворені іменники перекласти:

A. C.

1. adduco, adduxi, *adductum*, adducĕre – приводити
2. recipio, recepī, *receptum*, recipĕre – брати
3. indico, indicavi, *indicatum*, indicāre – вказувати, відбивати
4. deprimō, depressi, *depressum*, deprimĕre – опускати
5. provideo, providi, *provisum*, providĕre – передбачати,
заготовляти
6. lego, legi, *lectum*, legĕre – читати
7. separo, separavi, *separatum*, separāre – розділяти
8. extrahō, extraxi, *extractum*, extrahĕre – витягувати

V. За допомогою суфікса -**io** від основи супіна утворити іменники
в словниковій формі. Утворені терміни перекласти:

A.

1. applico, applicavi, *applicatum*, applicāre – прикладати
2. contundo, contundi, *contusum*, contundĕre – вдаряти
3. deformato, deformavi, *deformatum*, deformāre – деформувати
4. indico, indicavi, *inducatum*, indicāre – вказувати, відбивати
5. inhalo, inhalavi, *inhalatum*, inhalāre – вдихати

C.

1. sano, sanavi, *sanatum*, sanāre – лікувати
2. occludo, occlusi, *occlusum*, occludĕre – закривати
3. impingo, impegi, *impactum*, impingĕre – вбивати

VI. Дописати суфікси:

1. *inflammat...*, *ōnis f* – запалення
2. *inject...*, *ōnis f* – ін'єкція, упорскування ліків
3. *select...*, *ōnis f* – селекція, відбір
4. *dilatat...*, *ōris m* – розширювач
5. *commiss...*, *ae f* – спайка
6. *ossificat...*, *ōnis f* – утворення кісткової тканини

VII. Пояснити значення термінів на основі етимологічної довідки та вивчених суфіксів:

A.

мембранула (*membrana*, *ae f* – перетинка), формула (*forma*, *ae f* – форма), партикула (*pars*, *partis f* – частина), натура (*nascor*, *natus sum*, *nasci* – народжуватись, походити), мікстура (*misceo*, *miscui*, *mixtum*, *miscere* – мішати, змішувати), культура (*colo*, *colui*, *cultum*, *colere* – обробляти), ротатор (*roto*, *rotavi*, *rotatum*, *rotare* – обертати), ексгумація (*ex* + *humus*, *i f* – земля), ланолін (*lana*, *ae f* – вовна + *oleum*, *i n* – олія)

C.

абразія (*abrado*, *abrasī*, *abrasum*, *abradere* – вискрібати, стирати), біфуркація (зуба) (*bis* – два + *furca*, *ae f* – двозубі вили), елонгація (зубів) (*e(x)* + *longus*, *a, um* – довгий)

VIII. Враховуючи значення слів, вказаних в дужках, дати тлумачення термінів. Вказати значення префіксів:

оратор (*oro*, *avi*, *atum*, *are* – говорити)

куратор	(curo, avi, atum, āre – турбуватися)
диктор	(dico, xi, ctum, ěre – говорити, вимовляти)
ректор	(ego, gi, ctum, ěre – керувати, правити)
лектор	(lego, legi, lectum, ěre – читання)
ініціатор	(initium, i n – початок)
дегустатор	(degusto, avi, atum, āre – куштувати, пробувати)

IX. Латинські вислови, професійні вирази

1. Fortes non modo fortuna adjuvat. – Сміливим не лише доля сприяє.
2. Diagnōsis bona – curatio bona. – Добрий діагноз – добре лікування.
3. Dictum – factum. – Сказано – зроблено.
4. Eruditio aspera optima est. – Строге навчання – найкраще.
5. Indicationes vitāles. – Життєві показники.
6. Labor corpus firmat. – Праця зміцнює тіло.
7. Repetitio est mater studiōrum. – Повторення – мати навчання.
8. Ad cogitandum et agendum homo natus est. – Людина народжена для мислення і діяльності.
9. Calamitas virtutis occasio est. – Труднощі – нагода виявити звиягу.
10. Volens nolens debes. – Хочеш не хочеш – мушиш.

СУФІКСАЛЬНЕ СЛОВОТВОРЕННЯ

СУФІКСИ ПРИКМЕТНИКІВ

Pars sexta

Суфікси прикметників першої групи /першої та другої відмін/

№ з/п	Суфікси	Значення
1.	-īn-us, a, um	відношення до твірної основи
2.	-īc-us, a, um	
3.	-ē-us, a, um	
4.	-īv-us, a, um	
5.	-ōs-us, a, um	насиченість , достатня кількість
6.	-(o)ide-us, a, um	подібність до твірної основи
7.	-ē-us, a, um	складатись з речовини, названої твірною основою
8.	-āce-us, a, um	
Суфікси прикметників другої групи /третьої відміни/		
9.	-āl-is, e	відношення до твірної основи
10.	-ār-is, e	
11.	-(i)form-is, e	подібність до твірної основи

СУФІКСАЛЬНЕ СЛОВОТВОРЕННЯ. СУФІКСИ ПРИКМЕТНИКІВ

СУФІКСИ ПРИКМЕТНИКІВ

першої групи /першої та другої відмін/

Суфікси, які утворюють прикметники із значенням “відношення до твірної основи” (суфікси подаються разом із закінченнями)

Суфікс	Лексичний мінімум	Іменник, від основи якого утворюється прикметник
1. <i>-īn-us, a, um</i>	1. <i>pelv<u>īn</u>us, a, um</i> – тазовий 2. <i>uter<u>īn</u>us, a, um</i> – матковий	<i>pelvis, pelvis f</i> – таз <i>uterus, i m</i> – матка
2. <i>-īc-us, a, um</i>	3. <i>thorac<u>īc</u>us, a, um</i> – грудний 4. <i>masseter<u>īc</u>us, a, um</i> – жувальний	<i>thorax, thoracis m</i> – грудна клітка <i>masseter, masseteris m</i> – жувальний м’яз
3. <i>-ē-us, a, um</i>	5. <i>pharyng<u>ē</u>us, a, um</i> – глотковий	<i>pharynx, pharyngis m</i> – глотка
4. <i>-īv-us, a, um</i>	6. <i>audit<u>īv</u>us, a, um</i> слуховий	<i>auditus, us m</i> – слух

Суфікси, які утворюють прикметники із значенням “насиченість, достатня кількість” (суфікси подаються разом із закінченнями):

Суфікс	Лексичний мінімум	Іменник, від основи якого утворюється прикметник
5. - <i>ōs</i> -us, a, um	7. ulcer <u>ōs</u> us, a, um – виразковий 8. fibr <u>ōs</u> us, a, um – волокнистий 9. calcul <u>ōs</u> us, a, um – калькульозний	ulcus, <u>ulceris</u> n – виразка <u>fibra</u> , ae f – волокно <u>calculus</u> , i m – камінь

Суфікси, які утворюють прикметники із значенням “подібність до твірної основи”:

Суфікси	Лексичний мінімум	Іменник, від основи якого утворюється прикметник
6. -(<i>o</i>) <i>ide</i> -us, a, um	10. rhomb <u>oide</u> us, a, um – ромбоподібний 11. stylo <u>ide</u> us, a, um – шилоподібний	<i>zp.</i> <u>rhombus</u> , i m – ромб <i>zp.</i> <u>stylos</u> , i m – шило

Суфікси, які утворюють прикметники із значенням “складатись з речовини, названої твірною основою”:

Суфікси	Лексичний мінімум	Іменник, від основи якого утворюється прикметник
7.	12. oss <u>ę</u> s, a, um –	os, <u>ossis</u> n – кістка

-ĕ – us, a, um 8.	кістковий	
-acĕ – us, a, um	13. amy l acĕ us, a, um – крохмальний	<u>Amylum</u> , i n – крохмаль

NB!

Найчастіше до основи грецького іменника додається грецький суфікс -ĕ-us, a, um (із значенням “відношення до твірної основи”), а до основи латинського іменника – латинський суфікс -ĕ-us, a, um (зі значенням “складатись з речовини, названої твірною основою”).

СУФІКСИ ПРИКМЕТНИКІВ другої групи (третьої відміни)

Суфікси, які утворюють прикметники із значенням “відношення до твірної основи”:

Суфікс	Лексичний мінімум	Іменник, від основи якого утворюється прикметник
9. - <u>āl</u> -is, e	14. cost <u>āl</u> is, e – ребровий	<u>costa</u> , ae f – ребро
10. - <u>ār</u> -is, e	15. bucc <u>āl</u> is, e – щічний	<u>bucca</u> , ae f – щока
	16. alveol <u>ār</u> is, e – комірковий, альвеолярний	<u>alveolus</u> , i m – комірка, альвеола
	17. maxill <u>ār</u> is, e – верхньощелепний	<u>maxilla</u> , ae f – верхня щелепа

Суфікси, які утворюють прикметники із значенням “подібність до твірної основи”

Суфікс	Лексичний мінімум	Іменник, від основи якого утворюється прикметник
11. -(i)form-is, e	18. verm <u>iformis</u> , e – червоподібний 19. fili <u>iformis</u> , e – ниткоподібний.	лат. vermis, <u>vermis</u> m – черв'як лат. <u>filum</u> , i n – нитка.

NB!

При утворенні прикметників із значенням “подібності” до основи латинського іменника додається латинський суфікс -(i)form - is, e, а до основи грецького іменника – грецький суфікс -(o)ide-us, a, um. Суфіксам -ide-us, a, um та -(i)form-is, e, як правило, відповідає українське значення “подібний”.

Але:

lymphoideus, a, um – лімфатичний

clinoideus, a, um – нахилений

spheroideus, a, um – кулястий

coronoideus, a, um – вінцевий

І навпаки, деякі українські терміни закінчуються на “подібний”, хоч в латинських словах немає суфіксів -ide-us, a, um, -(i)form-is, e.

Наприклад: sellaris, e – сідлоподібний

navicularis, e – човноподібний

arcuatus, a, um – дугоподібний

foliatus, a, um – листоподібний

ВПРАВИ

I. Зробити структурний аналіз термінів за схемою і вказати значення суфіксів.

Похідна основа	Закінчення	Твірна основа	Суфікс, його значення

Слова для аналізу:

A.

1. *faciālis, e* – поверхневий
2. *palatīnus, a, um* – піднебінний
3. *pubīcus, a, um* – лобковий
4. *pterygoideus, a, um* – крилоподібний
5. *piriformis, e* – грушоподібний

C.

1. *incisīvus, a, um* – різцевий
2. *mentālis, e* – розумовий
3. *erythematōsus, a, um* – еритематозний
4. *hyoideus, a, um* – під'язиковий
5. *praemolaris, e* – премолярний, малий кутній

II. Утворити прикметники із загальним значенням “подібний до”.

NB!

До основи грецького іменника додається грецький суфікс

-(o)ide- us, a, um, а до основи латинського іменника – латинський суфікс -(i)form-is, e.

Гриб (лат. fungus, і m), сосок (гр. mastos), меч (гр. xiphos), павутина (гр. arachne), трапеція (гр. trapezion), щит (гр. thyreos), клин (лат. cuneus), дзьоб (гр. corax, coracos m).

III. Використовуючи задані суфікси, утворити прикметники із значенням “відношення до...”:

1. -іс-us, а, um діафрагми, барабана, шлунка, травми, часу (гр. chronos), герпеса
2. -āl-is, e лоба, спинного мозку, спини, легені, боку (latus, eris n), губи, ясен
3. -ār-is, e м’яза, альвеоли, нижньої щелепи

IV. Утворити прикметники із значенням “насиченості, достатньої кількості”:

печеристий, волокнистий, серозний, слизовий, афтозний (aphthae, agum f – афти), кандидозний (Candida albicans – грибок молочниці), екзематозний (eczema, atis n – запальне захворювання шкіри), калькульозний, жировий, артеріальний.

V. Визначити суфікси і вказати їх значення в поданих термінах.

Перекласти словосполучення:

A.

ductus hepaticus, tunica mucōsa, processus clinoides, bursa subtendinea, vena jugulāris, pneumonia crupōsa

C.

nervus buccālis, pulpa radiculāris, stomatītis catarrhālis, calculus supragingivālis

VI. Дописати:

a) суфікси:

1. necrot...us, a, um – некротичний
2. benzo...us, a, um – бензойний
3. ven...us, a, um – венозний
4. posit...us, a, um – позитивний
5. bronchi...is, e – бронхіальний
6. front...is, e – лобовий
7. palm...is, e – долонний
8. pector...is, e – грудний
9. crani...is, e – черепний

б) префікси і суфікси:

10. troph...us, a, um – гіпертрофічний
11. ...cutan...us, a, um – підшкірний

VII. Вказати словникову форму кожного слова, перекласти латинською мовою:

A.

хребець (шийний, грудний, куприковий, крижовий, поперековий)
кістка (потилична, вилична, скронева, клиноподібна, носова, тім'яна, піднебінна)
відросток (остистий, пірамідний, серпоподібний, комірковий)

(альвеолярний), виличний, внутрішньояремний, шилоподібний, лобовий, скроневий, піднебінний, решітчастий, яремний) виразка (мозолиста, трофічна, хронічна, перфоративна (perforativus, a, um)

С.

залози (губні, щічні, язикові, піднебінні)
ділянка (підборідна, щічна, тім'яна, очноямкова, вилична, лобова)
канал (різцевий, зоровий (opticus, a, um), підочноямковий, нососльозовий)
періодонтит (верхівковий, серозний, фіброзний, крайовий (marginalis, e), медикаментозний)
шлунковий (сік, складка, артерія, гілка, ямочка, залоза)
щитоподібний (залоза, артерія, хрящ, вена)
соскоподібний (стінка, край, гілка, каналець)

VIII. Латинські вислови і афоризми.

1. Duo si faciunt idem, non est idem. – Якщо двоє роблять те саме, це не те саме.
2. Qualis vita, finis ita. – Яке життя, такий і кінець.
3. Status locālis. – Місцевий стан.
4. Status naturālis. – Природний стан.
5. Qualis ratio, tales actiōnes sunt. – Який розум, такі й дії.
6. Homines nihil agendo discunt male agere.– Люди, нічого не роблячи, навчаються робити погане.
7. Luna latrantem canem non timet. – Місяць не боїться гавкоту собак.
8. Virorum fortium est toleranter dolorem pati. – Мужні лицарі

терпляче зносять біль.

9. Praesis, ut prosis. – Ти маєш очолити, щоб принести користь.

10. Ridendo dicere verum. – Сміючись говорити правду.

СЛОВОТВОРЕННЯ ШЛЯХОМ СКЛАДАННЯ ОСНОВ

Медична термінологія має цілий ряд слів, утворених шляхом складання основ. Якщо твірних основ дві і більше, то похідне слово називається складним. Складання основ – найпродуктивніший спосіб утворення термінів греко-латинського походження.

Як правило, складне слово утворюється так:

Терміноелемент + опорна частина, що представлена самостійним словом певного граматичного оформлення, тобто вводить новий термін у відповідну граматичну групу (іменників чи прикметників).

Іменник:

rhom**ben**cephalon, і n – ромбоподібний мозок

1-й компонент + 2-й, опорний компонент

rhom**bu**s, і m – ромб + en**cepha**lon, і n – іменник 2-ї відміни

fibro**car**tilago, іnis f – волокнистий хрящ

1-й компонент + 2-й, опорний компонент

fibra, ae f – волокно + cartilago, іnis f – іменник 3-ї відміни

Прикметник:

vestibulo**spina**lis, e – присінково-спинномозковий

1-й компонент + 2-й, опорний компонент

vestibulo**spina**lis, і n – присінок + spina**lis**, e – прикметник 2-ї групи

clavib**re**ctoralis, e – ключично-грудний

1-й компонент + 2-й, опорний компонент

clavis, is f – ключ + rector**alis**, e – прикметник 2-ї групи

lumbocost**alis**, e – попереково-ребровий

1-й компонент + 2-й, опорний компонент

lumbi, orum m – попереk + costālis, e – прикметник 2-ї групи

Слід відзначити, що серед анатомічних термінів складних іменників одиниці. Більшість – прикметники.

Твірні основи поєднуються з допомогою інтерфікса “o” (рідше “i”), якщо кінцевим попередньої і початком наступної є приголосні:

nas-o-lacrimālis

^v
інтерфікс

Твірні основи за походженням можуть бути:

1. Одномовні:

а) латинські:

nasolacrimālis, e – носо-сльозовий

pubovesicālis, e – лобково-міхуровий

rectoprostatīcus, a, um – прямокишково-передміхуровий

occipitofrontālis, e – потилично-лобовий

Кількість таких термінів обмежена. Як правило, вони є штучними утвореннями постантичного періоду.

б) грецькі:

sphenozygomatīcus, a, um – клино-виличний

thyropharyngēus, a, um – щито-глотковий

glossopharyngēus, a, um – язиково-глотковий

2. Двомовні (так звані “гібриди”), у яких один компонент

латинського походження, інший – грецького:

palatopharyngēus, a, um – піднебінно-глотковий

costodiaphragmatīcus, a, um – реброво-діафрагмовий

rhaphepinālis, e – швово-спинномозковий

Складні анатомічні терміни в основному складаються з двох основ. Хоча є невелика кількість слів, що складаються з трьох основ:

talocalcaneonaviculāris, e – надп'яtkово-п'яtkово-човноподібний

Таким чином, знання семантики та структури найчастіше вживаних латинських і грецьких терміноелементів, які надають термінові певної чіткості і визначають його зміст, допомагає студенту в оволодінні фаховою лексикою.

ДОДАТКИ

ТАБЛИЦЯ ВІДМІНКОВИХ ЗАКІНЧЕНЬ

<i>Singularis</i>									
	I	II		III			IV		V
	f	m	n	m, f, n приг.	n гол.	m, f, n міш.	m	n	f
Nom. =Voc.	a	us, er	um, on	різні (ior, ius)	n: e, al, ar (is, e; x, s)	es, is; s	us	u	es
Gen.	ae	i	i	is	is	is	us	us	ei
Dat.	ae	o	o	i	i	i	ui	u	ei
Acc.	am	um	um, on	em	n = Nom	em	um	u	em
Abl.	a	o	o	e	i	e	u	u	e
<i>Pluralis</i>									
	I	II		III			IV		V
	f	m	n	приг.	гол.	міш.	m	n	f
Nom. = Voc.	ae	i	a	m, f es a	n es ia	m, f, n es a	us	ua	es
Gen.	ārum	ōrum	ōrum	um	ium	ium	ūum	ūum	ērum
Dat.	is	is	is	ibus	ibus	ibus	ibus	ibus	ēbus
Acc.	as	os	a	es a	es ia	es a	us	ua	es
Abl.	is	is	is	ibus	ibus	ibus	ibus	ibus	ēbus

* Vocativus іменників на **-us** другої відміни має закінчення **-e**: medicus від medicus. У решті іменників Vocativus ідентичний Nominativus.

NB! Правило середнього роду: Accusativus = Nominativus для іменників, прикметників, дієприкметників, відмінюваних числівників: consilium = consilium (Acc.= Nom. singularis), remedia antiseptica = remedia antiseptica (Acc.= Nom. pluralis).

ПРИЙМЕННИК

<i>Прийменники, які керують Accusativus</i>	
ad – до ante – перед apud – біля contra – проти circum – навколо, біля extra – поза, крім, за винятком inter – між iuxta – біля, поряд per – через, протягом post – після praeter – крім propter – внаслідок, через trans – через	ad infinitum – до безконечності ante partum – перед пологами apud medicum – біля лікаря contra tussim – проти кашлю circum oculos – навколо очей extra periculum – поза небезпекою inter collegas – між колегами iuxta officinam – біля аптеки per diem – через день post factum – після зробленого praeter spiritum – крім спирту propter morbum – внаслідок хвороби trans tracheam – через трахею
<i>Прийменники, які керують Ablativus</i>	
a (ab) – від coram – перед, у присутності cum – з de – про, згідно e (ex) – із, від pro – для, заради, замість prae – перед, попереду sine – без	a origine – від самого початку coram medico – у присутності лікаря cum extracto – з екстрактом de facto – згідно з фактом ex tempore – за потребою pro analysi – для аналізу prae se – перед собою sine dubio – без сумніву
<i>Прийменники, які керують Accusativus i Ablativus</i>	
in – в, на sub – під З питанням куди? – керують Асс. З питаннями де?, в чому? – Abl.	in aquam - у воду sub linguam - під язик in aqua - у воді sub lingua – під язиком
<i>Прийменники, які керують Genetivus (вживаються постпозитивно)</i>	
causa – для, заради gratia – для, заради	exempli gratia – наприклад honoris causa – почесний науковий ступінь, дослівно «заради честі»

ПРЕФІКСИ ЛАТИНСЬКОГО ТА ГРЕЦЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ

№ з/п	Латинські префікси	Грецькі префікси	Значення
1.	a-, ab-, abs-, se-	apo-	від, рух від об'єкта, віддалення
2.	ad- (a-, ac-, al-, an-, ap-, ar-, as-, at-, af-, ag-)	–	до, рух до об'єкта, наближення
3.	ante-, prae-, pre-, pro-	pro-	перед, раніше, рух вперед
4.	circum-	peri-	навколо, з усіх сторін
5.	con- (com-, cor-, col-, co-)	syn- (sym-)	з'єднання, сукупність, взаємозв'язок
6.	contra-	anti-	проти, протилежна дія, положення, стан
7.	de-, des-	–	рух зверху вниз відокремлення, видалення
8.	dis- (dif-, di-)	dia-	роз'єднання, відокремлення, розповсюдження
9.	e-, ex-, ef-	ec-	з, із, рух із середини назовні, перебування

			зовні
10.	extra-	ecto-, exo-	зовні, перебування зовні, за межами чого-небудь
11.	in- (im-, il-, ir-)	a-, an-	відсутність, заперечення ознаки
12.	in-, im-	en-, em-	в, рух у середину, перебування всередині, положення всередині
13.	infra-, sub-	hypo-	під, нижче, нижче норми
14.	inter-	meso-, dia- (di-)	між, поміж
15.	intra-	endo-, ento-	всередині, перебування в межах чого-небудь, положення всередині
16.	juxta-	para-	поряд, біля (розміщення біля чого-небудь, перебування поблизу чого-небудь)
17.	ob-	–	рух назустріч, рух навколо
18.	per-	–	надмірність
19.	per-, trans-	–	крізь, через, переміщення в просторі
20.	post-	meta-	після, положення ззаду

21.	re-	–	1. відновлення, повтор, відтворення; 2. відповідна, протилежна дія
22.	retro-	–	розташування за чим-небудь, рух назад
23.	supra-, super-	hyper-, epi-	над, вище, вище норми
24.	–	dys-	розлад, утруднення, порушення функції
25.	–	eu-	норма, нормальна функція

СУФІКСИ ІМЕННИКІВ

№ з/п	Суфікси	Значення
1.	-īn-a	заняття, місце заняття
2.	-ūr- a	результат дії
3.	-ŭl-a -(i)cŭl-a -ōl-a	зменшувальне (демініутивне) значення
4.	-ŭl-us -(i)cŭl-us -ōl-us	зменшувальне (демініутивне) значення

	-ŭl-um -(i)cŭl-um -ŏl-um	
5.	-ŏl-um -īn-um	лікарський засіб
6.	-or	діюча особа чи предмет, що виконує дію
7.	-io	процес або результат дії

СУФІКСИ ПРИКМЕТНИКІВ

№ з/п	Суфікси	Значення
1.	-īn-us, a, um	відношення до твірної основи
2.	-īc-us, a, um	
3.	-ē-us, a, um	
4.	-īv-us, a, um	
5.	-ŏs-us, a, um	насиченість, достатня кількість
6.	-(o)ide-us, a, um	подібність до твірної основи
7.	-ĕ-us, a, um	складатись з речовини, названої твірною основою
8.	-āce-us, a, um	
9.	-āl-is, e	відношення до твірної основи
10.	-ār-is, e	
11.	-(i)form-is, e	подібність до твірної основи

ЛАТИНСЬКІ ВИСЛОВИ І АФОРИЗМИ

Ab hinc. – Звідси, відтепер.

Ad cogitandum et agendum homo natus est. – Людина народжена для мислення і діяльності.

Ad hoc. – До цього, у даному випадку.

Ad infinitum. – До безконечності.

Ad Kalendas Graecas. – До грецьких календ (ніколи).

Ad rem. – До справи.

Altissima flumina minimo sono labuntur. – Найглибші річки течуть з найменшим шумом.

Ante factum. – До факту, до того, як щось відбулося.

Ante mortem. – Перед смертю.

Ante reconvalescentiam. – Перед одужанням.

A posteriori. – Виходячи з досвіду, на підставі досвіду.

A priori. – Незалежно від досвіду, до досвіду, заздалегідь.

Bene dignoscitur, bene curatur. – Правильно розпізнається, добре лікується.

Calamitas virtutis occasio est. – Труднощі – нагода виявити звитягу.

Consensus omnium. – Загальна злагода.

Contraria contrariis curantur. – Протилежне лікується протилежним.

Contra factum non datur argumentum. – Проти факту немає доказу.

Cum grano salis. – З дрібною солі, дотепно (з іронією, глузливо).

De gustibus et coloribus non est disputandum. – Про смаки і кольори не слід сперечатися.

Diagnōsis bona – curatio bona. – Добрий діагноз – добре лікування.

Dictum – factum. – Сказано – зроблено.

Divide et impera. – Розділай і пануй.

Duo si faciunt idem, non est idem. – Якщо двоє роблять те саме, це не те саме.

Diagnosis praesox. – Ранній, передчасний діагноз.

Eruditio aspera optima est. – Строге навчання – найкраще.

Et tu, Brute, contra me! – І ти, Бруте, проти мене!

Experto credite. – Довіряйте досвідченому.

Fortes non modo fortuna adjuvat. – Сміливим не лише доля сприяє.

Homines nihil agendo discunt male agere. – Люди, нічого не роблячи, навчаються робити погане.

Indicationes vitales. – Життєві показники.

Inspectio aegroti. – Обстеження (огляд) хворого.

In statu nascendi. – У процесі народження, в зародку.

Inter collegas. – Між колегами.

Labor corpus firmat. – Праця зміцнює тіло.

Legere non intellegere neglegere est. – Читати і не вникати – означає недбало ставитися до прочитаного.

Luna latrantem canem non timet. – Місяць не боїться гавкоту собак.

Necessitas feriis caret. – Потреба не знає спочинку.

Nihil desperandum. – Ніколи не впадай у відчай.

Non progredi est regredi. – Не йти вперед, значить йти назад.

Per aspera ad astra (Seneca). – Через труднощі до зірок.

Plures computant, quam oderunt. – Більшість керується розрахунком, а не ненавидить.

Post factum. – Після факту, після зробленого.

Post scriptum. – Після написаного, приписка.

Praesis, ut prosis. – Ти маєш очолити, щоб принести користь.

Prognosis letalis. – Летальний прогноз.

Pro et contra. – За і проти.

Pro forma. – Формально, заради форми.

Qualis ratio, tales actiōnes sunt. – Який розум, такі й дії.

Qualis vita, finis ita. – Яке життя, такий і кінець.

Quod differtur, non aufertur. – Що відкладається, те не буде зроблене.

Rebus dictantibus. – Під впливом обставин.

Repetitio est mater studiōrum. – Повторення – мати навчання. Respue quod non es. – Не будь тим, ким ти не є.

Ridendo dicere verum. – Сміючись говорити правду.

Sic transit gloria mundi. – Так минає людська слава.

Status locālis. – Місцевий стан.

Status naturālis. – Природний стан.

Sub alia forma. – В іншій формі.

Tres faciunt collegium. – Трое становлять товариство.

Ultra quam satis est. – Більш, ніж достатньо.

Vide supra. – Дивись вище.

Virorum fortium est toleranter dolorem pati. – Мужні лицарі терпляче зносять біль.

Vivat, crescat, floreat! – Хай живе, хай росте, хай процвітає!

Vivere est cogitare. – Жити – це мислити (Цицерон).

Volens nolens debes. – Хочеш не хочеш – мусиш.

СЛОВНИК ДО ВПРАВ ІХ (1-4), VIII (5)

Частина 1

1. аборигени (ab origine – від початку) корінні жителі країни чи місцевості
2. елеватор (levo, levavi, levatum, levāre – полегшувати; elevo, elevavi, elevatum, elevāre – піднімати, полегшувати) машина для безперервного переміщення вантажів у вертикальній площині
3. екскаватор (excavo, excavavi, excavatum, excavāre – видобувати) – землерийна машина для виймання ґрунту, гірської породи тощо
4. екслібрис (ex libris – з книг) – книжковий знак, який наклеюють на зворотний бік обкладинки, художньо виконана етикетка з позначенням імені власника книг
5. експатріація (лат. patria, ае f - батьківщина) – добровільне або примусове залишення батьківщини
6. експонат (expono, exposui, expositum, exponĕre – виставляти для огляду) – предмет мистецтва, взірець продукції, що їх виставляють на виставці, в музеї
7. експромт (expromtus, а, um – той, що є під рукою, готовий) – принагідний виступ (прозовий, віршований, музичний) без підготовки
8. інвестиція (investio, investivi, investitum, investĭre – одягати) – довгострокове вкладення капіталу в різні галузі економіки

9. селекція (*selectio, ōnis f* – добір, відбір) – виведення нових і поліпшення існуючих сортів сільськогосподарських рослин і порід свійських тварин
10. сепаратор (*separo, separavi, separatum, separāre* – відділяти, розділяти) – інструмент для розширення простору між зубами для зручнішого доступу до місця впливу та проведення стоматологічних процедур

Частина 2

1. епіграма (*гр. epigramma, atis n* - напис)
- 1) у давніх греків – напис на пам'ятнику, будинку з поясненням значення предмета
 - 2) короткий вірш сатиричного змісту, здебільшого на адресу якоїсь особи
2. епіграф (*гр. epigraphē, es f* – заголовок, напис)
- 1) у стародавніх греків – напис на пам'ятнику
 - 2) цитата, крилатий вислів, уривок з пісні або приказка, вміщені перед текстом твору або його розділами; епіграф визначає основну ідею або тему твору
3. епітафія (*гр. epi – над + гр. taphos - могила*) – надгробний напис.
4. інфраструктура (*infra – нижче, під + structūra, ae f* – побудова, споруда, розміщення) – сукупність галузей та видів діяльності, які обслуговують як виробничу, так і невиробничу сфери економіки (транспорт, зв'язок, охорона здоров'я etc.)

5. президент (praesideo, praesedi, praesessum, praesidēre – сидіти попереду, головувати, стояти на чолі, керувати) керівник
6. президія (praesideo, praesedi, praesessum, praesidēre – сидіти попереду, головувати, стояти на чолі, керувати):
 - 1) найвищий колегіальний орган державної влади
 - 2) група осіб, обраних для ведення з'їзду, зборів, тощо
7. провізор (provideo, providi, provisum, providēre – передбачати) – аптечний працівник, фармацевт вищої кваліфікації
8. провокатор (provoco, provocavi, provocatum, provocāre – викликати, кидати, виклик, збуджувати, підбурювати) – підбурювач, який діє із зрадницькою метою
9. прокурор (procuro, procuravi, procuratum, procurāre – піклуватися, керувати) – службова особа органів прокуратури, яка наглядає за точним виконанням законів

Частина 3

1. дегустація (gustus, us m – пробування, смак; gusto, gustavi, gustatum, gustāre 1 – пробувати на смак, куштувати) – оцінювання якості продуктів фахівцем на основі зорових, смакових, нюхових відчуттів
2. дезінфекція (desinfectio, onis f – обеззаражування) – заходи, спрямовані на знищення збудників інфекційних захворювань людини і тварин
3. дезінформація (informatio, ōnis f - роз'яснення, тлумачення, виклад) – свідоме поширення неправильної інформації

4. дезодорант (odor, ōris m – запах) – засіб, призначений для поглинання неприємних запахів і ароматизації повітря, тіла тощо, а також балон, олівець і інше з цим засобом
5. деформація (deformo, deformavi, deformatum, deformāre – перекручувати, спотворювати) – зміна форми або розмірів тіла від прикладених сил або нагрівання
6. інтермедія (intermedius, a, um – проміжний, середній) – невелика драматична п'єса, переважно комедійного характеру, яку виконують між актами вистави

Частина 4

1. компанія (com – з, разом + panis, is m – хліб) – група осіб, об'єднаних певними інтересами (напр., виробничими) підприємство, засноване на пайовій участі окремих пайщиків
2. композитор (pono, posui, positum, ponere – класти) – автор музичного твору
3. компрес (compressus, a, um – стиснутий, тісний) – пов'язка, іноді просочена різними рідинами, що накладають на тіло людини чи тварини з лікувальною метою
4. конгрес (congressus, us m – зустріч, збори) – з'їзд, нарада (переважно міжнародні) законодавчий орган (парламент) у США й більшості країн Південної Америки
5. контракт (contractus, us m – стягування, договір, угода) – договір, письмова угода сторін

6. реактор (actor, oris m – діючий) – апарат для здійснення хімічних реакцій;
8. ревізор (reviso, revisi, revisum, revisĕre – знову приходити, оглядати, перевіряти) – службова особа, яку уповноважено перевірити діяльність, звітність підприємства, організації, установи;
9. репетитор (repetitor, ōris m – той, що повторює; repeto, repetivi, repetitum, repetĕre – поновлювати, повторювати) – особа, що допомагає у навчанні
10. ретроспективний (retro – назад + specto, spectavi, spectatum, spectāre – дивитись, спостерігати) – звернений у минуле, присвячений розгляду минулого
11. референдум (referendum – те, що має бути повідомленим) – всенародний опит з найважливіших питань державного життя, в якому беруть участь всі громадяни, які мають виборчі права
12. симпозіум (*гр.* symposion – бенкет) – у давніх греків і римлян бенкет з музикою, розвагами й бесідами
нарада фахівців однієї або кількох країн з певних наукових питань
13. синоніми (syn – разом, з + *гр.* opoma - слово) – слова, різні за звуковим оформленням, але однакові за змістом
14. синтаксис (*гр.* syntaxis, is f – побудова, зв'язок, з'єднання) – розділ граматики, що вивчає правила поєднання слів у реченні в певній мові

15. синхронний (syn – з, разом + гр. chronos – час) – одночасне, періодично змінне явище (процес), точно збіжне з іншими періодично змінними явищами

Частина 5

1. дегустатор (degusto, degustavi, degustatum, degustāre – пробувати, куштувати) фахівець, який на основі смакових, зорових, нюхових відчуттів оцінює якість продукції
2. ініціатор (initium, i n – початок) – людина, яка висловила якусь нову думку;
людина чи колектив, які зробили почин
3. лекція (lectio, ōnis f – читання) – публічний виступ з певного питання; виклад програмної теми навчального предмету
4. куратор (curo, curavi, curatum, curāre – турбуватися) – опікун; особа, якій доручено загальний нагляд за якоюсь роботою
5. оратор (oro, oravi, oratum, orāre – говорити) – особа, яка виголошує промову, володіє майстерністю публічного виступу
6. ректор (rego, rexi, rectum, regēre – керувати, правити) – керівник, управитель; особа, яка очолює заклад вищої освіти

ЛАТИНСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИК

А

ab (Abl.)	від
abductio, onis f	відведення
abductor, oris m	відвідний м'яз
abortus, us m	аборт
abrado, ěre 3	вискрібати, стирати
abrasio dentium	стирання зубів
abscessus, us m	абсцес, гнійник
abstinentia, ae f	абстиненція, утримання
acceleratio, onis f	акселерація, прискорення росту дітей
accessorius, a, um	додатковий
acheilia, ae f	відсутність губи
actio, onis f	дія
acutus, a, um	гострий
ad (Acc.)	до, для, при
adduco, ěre 3	приводити
adductor, oris m	привідний м'яз
adentia, ae f	відсутність кількох чи усіх зубів
adhaesio, onis f	адгезія, склеювання, прилипання, зрощування серозних оболонок
adiposus, a, um	жировий
aegrotus, i m	хворий
afferens, ntis	приносний
affixus, a, um	прикріплений

ala, ae f	крило
alaris, e	крильний
alius, a, ud	інший
allergicus, a, um	алергічний
alveolus, i m	комірка, альвеола
alveolaris, e	комірковий, альвеолярний
amylaceus, a, um	крохмальний
amylum, i n	крохмаль
anaesthesia, ae f	втрата рецепторних функцій в певному місці; втрата чутливості частини тіла; анестезія
ante (Acc.)	перед
antebrachialis, e	передплічний
antebrachium, i n	передпліччя
antenatalis, e	передпологовий
anterior, ius	передній
anteversio, onis f	нахил вперед
antidotum, i n	протиотрута, антидот
antiseptica (remedia)	антисептичні лікарські речовини
antivirus, i n	антивірус; речовина, що знаходиться у тілі мікробів і відокремлюється при їх руйнуванні
antagonisma, atis n	боротьба, суперництво
anularis, e	кільцевий
aperio, ĩre 4	відкривати
apertura, ae f	отвір

aphthosus, a, um	афтозний
apicalis, e	верхівковий
apocrinus, a, um	апокринний; виділяючий секрет
aponeurosis, is f	апоневроз
apophysis, is f	апофіз
applicatio, onis f	лікувальна процедура накладання на поверхню тіла лікарських засобів
applico, āre l	прикладати
arachnoideus, a, um	павутинний
area, ae f	поле, круг
areola, ae f	кружечок
arcuatus, a, um	дугоподібний
arcus, us m	дуга
arrhythmia, ae f	відсутність правильного ритму серцебиття
arteria, ae f	артерія
arteriola, ae f	артеріола
arteriosus, a, um	артеріальний
articularis, e	суглобовий
ascendens, ntis	висхідний
asper, era, erum	жорсткий; нерівний; важкий
astrum, i n	зірка
atrophia, ae f	зменшення маси або об'єму органа або тканини
auditivus, a, um	слуховий

auditus, us m	слух
auricula, ae f	вушна раковина
auris, is f	вухо
auscultatio, onis f	аускультация, вислуховання
ausculto, āre l	вислуховувати
aversio, onis f	відвернення, відвертання
azygos, on	непарний

В

bene	добре
benzoicus, a, um	бензойний
bifurcatio, onis f	розділення органа на дві однакові частини
blastula, ae f	кінцева стадія ділення яйця, яка є багатоклітинним одношаровим зародком
bonus, a, um	добрий
brevis, e	короткий
bronchialis, e	бронхіальний
bronchiolus, i m	бронхіола
bronchus, i m	бронх
bucca, ae f	щока
buccalis, e	щічний
bursa, ae f	сумка

С

cadaver, eris n	труп
-----------------	------

calculosus, a, um	калькульозний
calculus dentalis	зубний камінь (мінералізовані відкладення на поверхні зуба)
calculus, i m	камінь
callosus, a, um	мозолистий
calor, oris m	лихоманка
calx, calcis f	вапно
canaliculus, i m	каналець
canalis, is m	канал
candidosus, a, um	кандидозний
capitulum, i n	головка
capsa, ae f	ящик
capsula, ae f	капсула
caput, itis n	голова
caries, ei f	карієс, костоїда
cartilagineus, a, um	хрящовий
cartilago, inis f	хрящ
catarrhalis, e	катаральний
cavernosus, a, um	печеристий
cellularis, e	клітинний
cerebellum, i n	мозочок
cerebrum, i n	великий мозок
cervicalis, e	шийний
cervix, icis f	шия, шийка
cheilitis, itidis f	хейліт, запалення губ
chronicus, a, um	хронічний

cingulum, i n	пояс
circulatio, onis f	циркуляція, обіг
circulus, i m	коло
circumferentia, ae f	обвід, коло, окружність
circumflexus, a, um	огинаючий
circumscriptus, a, um	обмежений
circus, i m	коло
clavicula, ae f	ключиця
clavipectoralis, e	ключично-грудний
clavis, is f	ключ, засув
clinoideus, a, um	нахилений
coagulatio, onis f	коагуляція, зсідання (крові)
coccygēus, a, um	куприковий
collateralis, e	колатеральний, обхідний
collega, ae m	колега, товар
collegium, i n	колегія, суспільство
colo, ěre 3	обробляти
color, oris m	колір, забарвлення
commissura, ae f	спайка
communicans, ntis	сполучний
compactus, a, um	щільний
complicatus, a, um	ускладнений
compositus, a, um	складний
concentratio, onis f	концентрація, згущення
congenitus, a, um	вроджений
conjunctivus, a, um	сполучний

consensus, us m	згода
consilium, i n	консиліум, нарада лікарів
contraindicatio, onis f	протипоказання
contralateralis, e	колатеральний, такий, що знаходиться на протилежному боці
contrarius, a, um	протилежний
contundo, ěre 3	вдаряти
contusio, onis f	контузія: 1. місцеве закрите пошкодження м'яких тканин, забиття; 2. загальне ураження організму внаслідок раптової механічної дії на тіло
cor, cordis n	серце
coracoideus, a, um	дзьобоподібний
coronoideus, a, um	вінцевий
corpus, ěris n	тіло
corpusculum, i n	тільце
costa, ae f	ребро
costalis, e	ребровий
costodiaphragmaticus, a, um	реброво-діафрагмовий
crista, ae f	гребінь
cruposus, a, um	крупозний
crus, cruris n	ніжка, гомілка
cuoideus, a, um	кубоподібний
cultura, ae f	культура: історично визначений

	рівень розвитку суспільних і творчих сил і здібностей людини, виражений в організації життя і діяльності людини у їх взаємовідносинах: медична популяція мікроорганізмів одного виду, одержаних при вирощуванні у живильних середовищах
cuneiformis, e	клиноподібний
curabilis, e	виліковний, зцілений
curo, āre l	лікувати
cuspis, idis f	вістря
cuticula, ae f	кутикула, щільне утворення на поверхні епітелію клітин, що складається з секрету тих же клітин
cutis, is f	шкіра
D	
de (Abl.)	з, із, від, про, згідно з
decapitatio, onis f	обезголовлювання, відтинання голови
deciduus, a, um	молочний, відпадаючий, випадний
decompensatio, onis f	відсутність компенсації
decussatio, onis f	перехрестя
deformatio, onis f	деформація, зміна форми, викривлення, спотворення
deformo, āre l	деформувати, спотворювати

degeneratio, onis f	виродження
dementia, ae f	недоумство (набуте внаслідок органічного захворювання мозку)
dens, dentis m	зуб
dentalis, e	зубний
denticulus, i m	утворення з дентину, розміщене в пульпі зуба
dentitio, onis f	прорізування зубів
depigmentatio, onis f	депігментація, тимчасова чи постійна втрата нормальної пігментації шкіри
depilatio, onis f	депіляція, видалення волосся з косметичною чи лікувальною метою
depositum, i n	зубний наліт
depressio, onis f	депресія, стан, що характеризується пригніченим настроєм та зниженням психічної активності
depressor, oris m	опускач
deprimo, ěre 3	опускати
depulpatio, onis f	депульпація, видалення пульпи зуба
depuratus, a, um	очищений
descendes, ntis	низхідний, спадний
desinfectio, onis f	дезінфекція, знезаражування
despero, āre 1	не мати надії, впадати у відчай

desquamativus, a, um	десквамативний, злущений
diagnosis, is f	діагноз, медичний висновок (заключення лікаря про стан здоров'я обстежуваного)
dialysis, is f	діаліз, відділення однієї речовини від іншої
diameter, tri f	діаметр
diaphragma, ātis n	діафрагма, грудно-черевна перепона
diaphragmaticus, a, um;	діафрагмовий
diaphragmalis, e	
diaphysis, is f	діафіз, середня частина довгих трубчастих кісток
diarrhoea, ae f	діарея, пронос
diathermia, ae f	діатермія, застосування з лікувальною метою (для глибокого прогрівання) струму високої частоти
diencephalon, i n	проміжний мозок
diffusio, onis f	дифузія, процес спонтанного взаємопроникнення речовин; один із основних процесів, що забезпечує переміщення речовин в клітинах та тканинах
diffusus, a, um	дифузний, розлитий, розсіяний, рівномірно розділений, розподілений

digitalis, e	пальцевий
dignosco, ěre 3	розпізнавати, розрізняти
dilatator, oris m	розширювач
dislocatio, onis f	дислокація, зміщення (напр., кісток при переломах)
disputo, āre 1	підраховувати, досліджувати, міркувати, сперечатися
dissectio, onis f	розсічення, розтин
disseminatio, onis f	дисемінація, розсіювання збудника хвороби
disseminatus, a, um	дисемінований, розсіяний, поширений
divido, ěre 3	ділити, розподіляти
dolor, oris m	біль
dorsalis, e	спинний, тильний
dorsum, i n	спина
ductulus, i m	проточка
ductus, us m	протока
dysgeusia, ae f	порушення смаку
dysplasia, ae f	порушення розвитку органів чи тканин
dysuria, ae f	дизурія, порушення сечовиділення

Е

ectasia, ae f	ектазія, випинання, розширення
ectoderma, atis n	зовнішній зародковий листок
eczematousus, a, um	екзематозний

efferens, ntis	виносний
efficientia, ae f	ефективність
elongatio, onis f	видовжування
embolia, ae f	емболія, закупорка кровоносних судин
embryo, onis m	ембріон, зародок
eminentia, ae f	еміненція, підвищення
emissarius, a, um	випускний
encephalon, i n	головний мозок
endocardium, i n	ендокард, внутрішня оболонка серця
endoderma, atis n	ендодерма, внутрішній зародковий листок
endodontia, ae f	ендодонтія, розділ стоматології, що вивчає методи механічної і лікарської дії на канали коренів зубів, їх пломбування
endogenus, a, um	ендогенний, обумовлений процесами, що відбуваються всередині організму
endolymphaticus, a, um	ендолімфатичний
endometriosis, is f	ендометріоз
endoscopy, ae f	ендоскопія, інструментальний огляд порожнини і каналів зубів
endothoracicus, a, um	внутрішньогрудний
enophthalmus, i m	енофтальм, западання очного

	яблука всередину
epicondylus, i m	надвиросток
epicranius, a, um	надчерепний
epigastricus, a, um	надчеревний
epigastrium, i n	надчерев'я
epiglotticus, a, um	надгортанний
epiglottis, itidis f	надгортанник
epithelium, i n	епітелій, верхній шар шкіри
epitympanicus, a, um	надбарабанный
epulis, idis f	епуліс, пухлина ясен
eruditio, onis f	навчання
eruptio, onis f	ерупція, висипання, висипка
erythematous, a, um	еритематозний
Et	і, та
ethmoidalis, e	решітчастий
euphoria, ae f	ейфорія, хороше почуття у важкохворих
eupnoë, ës f	нормальне дихання
evacuatio, onis f	евакуація, спустошення
exacerbatio, onis f	загострення
exacerbatus, a, um	загострений
excisio, onis f	ексцизія, оперативне видалення частин хворобливого зміненого органа або тканини
exogenus, a, um	екзогенний, зумовлений зовнішніми факторами

exophthalmus, i m	випинання очного яблука
exspiratio, onis f	видихання
exsudatum, i n	ексудат, випіт
extensor, oris m	розгинач
exstirpationis, onis f	екстирпація, повне видалення органа з оточуючими тканинами чи додатковими анатомічними структурами
extractio, onis f	видалення
extractor, oris m	загальна назва групи хірургічних інструментів, призначених для екстракцій яких-небудь органів чи тіл
extractum, i n	екстракт, витяжка
extraduralis, e	той, що знаходиться поза твердою мозковою оболонкою
extraho, ěre 3	витягувати, екстрагувати
extraperitonealis, e	екстраперітонеальний, позаочеревинний
extrapleuralis, e	екстраплевральний, позаплевральний
extrauterinus, a, um	позаматковий
extremitas, atis f	кінець, кінцівка
F	
facialis, e	поверхневий
facies, ei f	поверхня, лице, обличчя

facio, ěre 3	робити, здійснювати
falciformis, e	серпоподібний
fascia, ae f	фасція
fibrocartilago, inis f	волокнистий хрящ
fibrosus, a, um	фіброзний, волокнистий
filiformis, e	ниткоподібний
filum, i n	нитка
finis, is m	границя, рубіж, кінець
firmo, āre 1	зміцнювати
fissura, ae f	щілина
flecto, ěre 3	згинати
flexor, oris m	згинач
foliatus, a, um	листоподібний
foramen, inis n	отвір
forma, ae f	форма
formula, ae f	формула
fossa, ae f	ямка
fossula, ae f	ямочка
fovea, ae f	яма, ямка
foveola, ae f	ямочка
fractura, ae f	перелом
frango, ěre 3	ламати
frenulum, i n	вуздечка
frenum, i n	вузда
frons, frontis f	лоб
frontalis, e	лобовий

functio, onis f	функція, виконання мед. функція – діяльність організму чи окремих органів і систем
fungiformis, e	грибоподібний

G

ganglion, i n	ганглії, нервовий вузол
gastricus, a, um	шлунковий
geniculum, i n	колінце
genitalis, e	генітальний
genu, us n	коліно
gigno, ěre 3	народжувати
gingiva, ae f	ясна
gingivalis, e	ясенний
gingivitis, itidis f	запалення слизової оболонки ясен
glandula, ae f	залоза
glans, glandis f	жолудь
gloria, ae f	слава
glossopharyngeus, a, um	язиково-глотковий
Graecus, a, um	грецький
gustus, us m	смак

H

hepar, atis n	печінка
hepaticus, a, um	печінковий
herpeticus, a, um	герпетичний
hic, haec, hoc	цей
hypaciditas, atis f	зменшення соляної кислоти в

	шлунковому соку
hyperaesthesia, ae f	гіперестезія, підвищена чутливість
hyperalgesia, ae f	гіпералгезія, підвищена больова чутливість
hypercementosis, is f	гіперцементоз, надмірне утворення цементу на поверхні кореня зуба
hyperergia, ae f	гіперергія, підвищена реактивність організму
hyperfunctio, onis f	підвищена функція
hyperkeraticus, a, um	гіперкератичний
hyperleucocytosis, is f	гіперлейкоцитоз
hypersalivatio, onis f	надмірне слиновиділення
hypersecretio, onis f	гіперсекреція, підвищене виділення секрету
hypertensio, onis f	гіпертензія, підвищений артеріальний тиск
hyperthyreosis, is f	гіпертиреоз, підвищена функція щитоподібної залози
hypertrichosis, is f	гіпертрихоз, надмірне оволосіння
hypertrophia, ae f	гіпертрофія, надмірне живлення
hypertrophicus, a, um	гіпертрофічний
hypoalgesia, ae f	гіпоальгезія, знижена больова чутливість
hypochondrium, i n	підребер'я
hypofunctio, onis f	гіпофункція, зниження функції
hypogastrium, i n	підчерев'я

hypoglossus, a, um	під'язиковий
hypoplasia, ae f	недорозвиненість органа чи тканини
hypovitaminosis, is f	гіповітаміноз; вітамінна недостатність: хворобливий стан, викликаний недостатнім надходженням і утворенням вітамінів в організмі

I

Ichthyolum, i n	іхтіол
icterus, i m	жовтяниця
ileus, i m	непрохідність кишечника
immobilis, e	нерухливий, нерухомий
impactio, onis f	вбивання
impactio dentis	різновид синдесмозу, коли одна кістка ніби “вбита” в заглиблення іншої
impar, imparis	нерівний, неоднаковий
impero, āre l	наказувати, панувати, господарювати
impingo, ere 3	вбивати
implantatio, onis f	імплантація, вживляння в тканини чужих для організму матеріалів
impressio, onis f	втиснення
incertus, a, um	нерівний
incido, ěre 3	різати, вирізати

incipiens, ntis	початковий
incisalis, e	різальний
incisivus, a, um	різцевий
incisura, ae f	вирізка
incurabilis, e	невиліковний
index, icis m	вказівний палець
indicatio, onis f	індикація, показання для лікування
indicator, oris m	індикатор – хім. засіб, за допомогою якого можна побачити хід реакції нейтралізації кислих чи лужних розчинів
indico, āre l	вказувати, відбілювати
indirectus, a, um	непрямий
infectiosus, a, um	інфекційний
infiltratio, onis f	інфільтрація
inflammatio, onis f	запалення
infraclavicularis, e	підключичний
infraglotticus, a, um	підголосниковий
infrahyoideus, a, um	нижньоязиковий
infracjugularis, e	під'яремний
infraorbitalis, e	підочноямковий
infrapatellaris, e	піднадколінковий
infrascapularis, e	підлопатковий
infraspinatus, a, um	підостний
infrasternalis, e	підгруднинний
infratrochlearis, e	підблоковий

infundibulum, i n	лійка
inhalatio, onis f	інгаляція, вдихання
inhalo, āre l	вдихати
initium, i n	початок
injectio, onis f	ін'єкція, впорскування ліків
intrajugularis, e	внутрішньоюремний
insertio, onis f	прикріплення
inspectio, onis f	огляд, обстеження
instillatio, onis f	введення лікарських речовин краплями
insufficiencia, ae f	недостатність
inter (Acc.)	між, поміж
interalveolaris, e	міжальвеолярний
interarticularis, e	міжсуглобовий
intercarpalis, e	міжзап'ястковий
intercartilagineus, a, um	міжхрящовий
intercellularis, e	міжклітинний
interclavicularis, e	міжключичний
intercostalis, e	міжребровий
intercostobrachialis, e	міжребровоплечовий
interlobaris, e	міжчастковий
interlobularis, e	міжчасточковий
intermedius, a, um	проміжний
intermembranaceus, a, um	міжперетинковий
intermuscularis, e	міжм'язовий
internus, a, um	внутрішній

interosseus, a, um	міжкістковий
interparietalis, e	міжтім'яний
interstitialis, e	інтерстиціальний, проміжний
interthalamicus, a, um	міжталамічний
interventricularis, e	міжшлунковий
intervertebralis, e	міжхребцевий
intoxicatio, onis f	інтоксикація, отруєння
intraarticularis, e	внутрішньосуглобовий
intracellularis, e	внутрішньоклітинний
intracerebralis e	внутрішньомозковий
intracranialis, e	внутрішньочерепний
intrajugularis, e	внутрішньоаяремний
intramuscularis, e	внутрішньом'язовий
intraosseus, a, um	внутрішньокістковий
intraparietalis, e	внутрішньотім'яний
intraparotideus, a, um	внутрішньопривушний
intrasegmentalis, e	внутрішньосегментарний
inratendineus, a, um	внутрішньосухожилковий
intrathoracicus, a, um	внутрішньогрудний
intravenosus, a, um	внутрішньовенний
intubatio, onis f	інтубація, введення трубки в гортань чи бронх для відновлення їх прохідності для наркозу
Ita	так, такий

Ж

jugo, ěre 3	з'єднувати
-------------	------------

jugularis, e яремний
junctura, ae f з'єднання

К

Kalendae, arum f календи, перший день кожного місяця в римському календарі

Л

labialis, e губний
labium, i n губа
labium leporinum заяча губа
labor, oris m праця, робота
lacrimalis, e слізний
laesus, a, um порушений, погіршений
lamina, ae f пластинка
lana, ae f вовна
Lanolinum, i n ланолін
lateralis, e бічний
lector, oris m лектор
lego, ěre 3 читати, збирати
levator, oris m підіймач
levo, āre 1 піднімати
ligamentum, i n зв'язка
lingua Latina латинська мова
lingua, ae f 1. язик (орган) 2. мова
lingualis, e язиковий
liquor, oris m рідина
lobaris, e частковий

lobulus, i m	часточка
lobus, i m	частка
localis, e	місцевий
locus, i m	місце
longus, a, um	довгий
lumbalis, e	поперековий
lumbocostalis, e	попереково-ребровий
lymphoideus, a, um	лімфатичний

М

macula, ae f	пляма
malleolus, i m	кісточка
malum, i n	яблуко
mamilla, ae f	сосочок
mamma, ae f	молочна залоза
mandibula, ae f	нижня щелепа
mandibularis, e	нижньощелепний
marginalis, e	крайовий
margo, inis m	край
massetericus, a, um	жувальний
masticatorius, a, um	жувальний
mastoideus, a, um	соскоподібний
mater, tris f	1. мати 2. мозкова оболона
maxilla, ae f	верхня щелепа
maxillaris, e	верхньощелепний
medialis, e	присередній
medicamentosus, a, um	медикаментозний

medicina, ae f	медицина, лікарське мистецтво
medicus, i m	лікар
membrana, ae f	мембрана, перетинка
membranula, ae f	мембранула, плівка
mens, mentis f	розум
mentalis, e	підборідний
Mentha piperīta, ae/ae f	перцева м'ята
Mentholum, i n	ментол
mesaortitis, itidis f	мезаортит, запалення середньої оболонки аорти
mesencephalicus, a, um	середньомозковий
mesencephalon, i n	середній мозок
mesoappendix, icis f	брижа червоподібного відростка
mesoblastus, i m	середній зародковий листок
mesocephalia, ae f	мезоцефалія
mesocolon, i n	брижа товстої кишки
mesocortex, icis m	середня кора
mesoderma, atis n	середній зародковий листок
mesogastrium, i n	мезогастрій, брижа шлунка
mesopharynx, ngis m	мезофарінкс, ротова частина глотки
mesoplasma, atis n	мезоплазма, частина цитоплазми, яка розташована між екто- і ендоплазмою
mesosalpinx, ngis f	мезосальпінкс, брижа маткової труби
mesotympanum, i n	центральна частина барабанної

	порожнини
mesovarium, i n	мезоварій, брижа яєчника
metacarpus, i m	п'ясток
metatarsalis, e	плесновий
metamorphosis, is f	перетворення, зміна форми або структури
metastasis, is f	метастаз, перенесення хворобливого початку від одного органа до іншого
misceo, ēre 2	змішувати
missio, onis f	посилання, відправлення
mixtura, ae f	мікстура, рідка лікарська форма для внутрішнього і зовнішнього вживання, суміш різних лікарських речовин
mora, ae f	зволікання, затримка
morbus, i m	хвороба
mors, mortis f	смерть
morula, ae f	стадія розвитку зародка, яка передує утворенню бластули чи бластоцисту і являє собою округлий комплекс клітин з незначними проміжками між ними
mucosus, a, um	слизовий
mundus, i m	світ, всесвіт
muscularis, e	м'язовий

musculus, i m	м'яз
musculus masseter	жувальний м'яз
myelitis disseminata	дисемінований мієліт, що характеризується наявністю множинних вогнищ запалення
myelitis, itidis f	мієліт, запалення спинного мозку
myocarditis, itidis f	міокардит, запалення міокарда

N

nasalis, e	носовий
nascor, nasci 3	народжуватись, походити
nasolacrimalis, e	нососльозовий
nasus, i m	ніс
natura, ae f	природа, натура
naturalis, e	природний
navicularis, e	човноподібний
necroticus, a, um	некротичний
nervus, i m	нерв
nihil	ніщо, нічого
nodulus, i m	вузлик
nodus, i m	вузол
non	не

O

occipitalis, e	потиличний
occipitofrontalis, e	потилично-лобовий
occludo, ěre 3	закривати
occlusio, onis f	оклюзія, прикус

oesophageus, a, um	стравохідний
oesophagus, i m	стравохід
officina, ae f	аптека, майстерня
oleum, i n	олія
omnis, e	кожен, весь
orifex, icis m	майстер, ремісник
opticus, a, um	зоровий
optimus, a, um	найкращий
orbitalis, e	очноямковий
os, ossis n	кістка
osseus, a, um	кістковий
ossiculum, i n	кісточка
ossificatio, onis f	осифікація, утворення кісткової тканини
ovum, i n	яйце

P

palatinus, a, um	піднебінний
palatopharyngeus, a, um	піднебінно-глотковий
palatum, i n	піднебіння
palmaris, e	долонний
palpatio, onis f	пальпація, промацування, прощупування
palpo, āre l	прощупувати, промацувати
Papaver, eris n	мак
Papaverinum, i n	папаверин
papilla, ae f	сосочок

papula, ae f	папула, вузлик
parodontitis, itidis f	пародонтит, запалення пародонту
parodontium, i n	пародонт, сукупність анатомічних утворень, які оточують корінь зуба
paralysis, is f	параліч
paralyticus, a, um	паралітичний
paramastoideus, a, um	присоскоподібний
paramolaris, e	прикутній
parapharyngeus, a, um	навкологлотковий
parasternalis, e	парастернальний, пригруднинний
paratonsillitis, itidis f	паратонзиліт
parietalis, e	парієтальний, тім'яний
paries, etis m	стінка
par, paris	рівний
parotideus, a, um	привушний
parotitis, itidis f	паротит, запалення привушної залози
pars, partis f	частина
particula, ae f	партикула, часточка
pectoralis, e	грудний
pellicula, ae f	пелікула
pelvinus, a, um	тазовий
pelvis, is f	таз
per (Acc.)	через
peracutus, a, um	дуже гострий
percutio, onis f	перкусія, метод дослідження

	внутрішніх органів шляхом вистукування по поверхні тіла обстежуваного
percutaneus, a, um	черезшкірний
percutio, ěre 3	вистукувати
perforans, ntis	проривний
perforativus, a, um	перфоративний, продірявлений
periarthritis, itidis f	періартрит, запалення м'яких тканин, що оточують суглоб
peribronchialis, e	перібронхіальний
peribulbaris, e	перібутьбарний
pericallosus, a, um	навколомозолистий
pericardialis, e	навколосерцевий
pericardium, i n	перикард, навколосерцева сумка
pericementitis, itidis f	перичементит
perichondritis, itidis f	перихондрит, запалення охрястя
perichondrium, i n	охрястя
periculum, n	небезпека
perilaryngealis, e	навкологорловий
periodontitis, itidis f	періодонтит, запалення періодонту
periodontium, i n	періодонт, зубне окістя
periodus, i f	період
periosteum, i n	періост, окістя
perivascularis, e	навколосудинний
permanens, ntis	перманентний, постійний
peroxydum, i n	пероксид

pharyngeus, a, um	глотковий
pharynx, ngis m	глотка
pigmentum, i n	пігмент, фарба, забарвлення
pila, ae f	м'яч, куля
pilula, ae f	пілюля
pilus, i m	волосся
pisiformis, e	грушоподібний
plexus, us m	сплетення
plica, ae f	складка
pneumonia, ae f	запальний процес в тканинах легень
pneumonia desquamativa	десквамативна пневмонія, пневмонія, що характеризується наявністю в серозному альвеолярному ексудаті великої кількості злущених епітеліальних клітин
positivus, a, um	позитивний
post (Acc.)	після
postadaptatio, onis f	постадаптація
posterior, ius	задній
postfebrilis, e	постфебрильний, післягарячковий
postnatalis, e	постнатальний, період після народження
postsulcaris, e	заборозенний
praecarcinosus, a, um	передраковий

praecardialis, e	передсердний
praecox, ocis	ранній, передчасний
praemedicatio, onis f	премедикація, лікарська підготовка хворого до операції
praemolaris, e	премолярний, малий кутній (зуб)
preepiglotticus, a, um	переднадгортанний
presulcaris, e	приборозенний
primus, a, um	перший
prior, ius	попередній
pro (Abl.)	для, за, при
processus, us m	відросток; перебіг
procheilia, ae f	виступ верхньої губи вперед відносно нижньої
prodromalis, e	продромальний
profundus, a, um	глибокий
progenia, ae f	прогенія, зрушення нижньої щелепи вперед відносно нижньої
prognathia, ae f	прогнатія, зрушення верхньої щелепи вперед відносно нижньої
prognosis, is f	прогноз, передбачення
progredior, progredi 3	йти вперед
progressivus, a, um	прогресуючий
prolapsus, us m	пролапс, випадання
prominentia, ae f	виступ
prophylaxis, is f	профілактика, попередження хвороби

protectio, onis f	прикриття
prothesis, is f	протез, пристосування для заміщення відсутньої частини тіла або органа
protuberantia, ae f	підвищення
provideo, ěre 2	передбачати, заготовляти
provisor, oris m	фармацевт з вищою освітою; розрізняють спеціальності: провізор-організатор аптечної справи, провізор-хімік-аналітик,
pterygoideus, a, um	крилоподібний
pubicus, a,um	лобковий
pubovesicalis, e	лобково-міхуровий
pulmo, onis m	легеня
pulmonalis, e	легеневий
pulpa, ae f	пульпа
pulpitis, itidis f	пульпіт, запалення пульпи зуба
punctio, onis f	пункція, проколювання
pungo, ěre 3	колоти
pyramidalis, e	пірамідальний

Q

qualis, e який

R

radicula, ae f корінець
radicularis, e кореневий
radix, icis f корінь

ramulus, i m	гілочка
ramus, i m	гілка
reactio, onis f	протидія, реакція
readaptatio, onis f	повторне пристосування
reanimatio, onis f	сукупність методів лікування клінічної смерті
receptor, oris m	рецептор
recipio, ěre 3	брати
reconvalescentia, ae f	одужання
rectoprostaticus, a, um	прямокишково-передміхуровий
reflexus, a, um	рефлекторний, довільний
regeneratio, onis f	відродження
regio, onis f	ділянка
regredior, regredi 3	зворотній рух
repetitio, onis f	повторювання
res, rei f	справа, річ
retroauricularis, e	завушний
retrogenia, ae f	зміщення нижньої щелепи назад
retrognathia, ae f	зміщення верхньої щелепи назад
retrolenticularis, e	засочевецеподібний
retroflexio, onis f	згинання назад
retromandibularis, e	занижньощелепний
retrosternalis, e	загруднинний
rhaphepinalis, e	швово-спинномозковий
rhinitis, itidis f	запалення носової порожнини
rhombencephalon, i n	ромбоподібний мозок

rhomboideus, a, um	ромбоподібний
rhombus, i m	ромб
rotator, oris m	обертач, ротатор
roto, āre l	обертати
rubor, oris m	почервоніння
rumpo, ěre 3	розривати
ruptura, ae f	розрив

S

sacciformis, e	мішкоподібний
sacculus, i m	мішечок
sacralis, e	крижовий
sanatio, onis f	санація, лікування
sanatio cavitatis oris	санація порожнини рота: комплекс оздоровчих заходів, направлених на виявлення патологічних змін органів порожнини рота, їх усунення і профілактику
sanguis, inis m	кров
sano, āre l	лікувати
sartorius, a, um	кравецький
secretio, onis f	секреція, виділення секрету
sectio, onis f	розтин
selectio, onis f	селекція, відбір
sellaris, e	сідлоподібний
semilunaris, e	напівмісяцевий
separatio, onis f	розділення, відділення

separator, oris m	сепаратор, розділювач
separator dentium	інструмент для розділення зубів
separo, āre 1	розділяти
septalis, e	перегородковий
septicus, a, um	септичний, гнилий
septum, i n	перегородка
scribo, ěre 3	писати
serosus, a, um	серозний
sexualis, e	статевий
sexus, us m	стать
sic, ita	так
signatura, ae f	сигнатура, позначення
signo, āre 1	позначати
sine (Abl.)	без
sinus, us m	пазуха
spatium, i n	простір
sphenozygomaticus, a, um	клино-виличний
spheroideus, a, um	кулястий
spinalis, e	спинномозковий
spinusus, a, um	остистий
status, us m	статус, стан
sternalis, e	груднинний
stomatitis, itidis f	стоматит, запалення слизової оболонки порожнини рота
studium, i n	навчання
styloideus, a, um	шилоподібний

sub (Abl.)	під
subclavius, a, um	підключичний
subcutaneus, a, um	підшкірний
subgingivalis, e	під'ясенний
sublingualis, e	під'язиковий
subluxatio, onis f	неповний вивих
submandibularis, e	піднижньощелепний
suboccipitalis, e	підпотиличний
substantia, ae f	речовина
subtendineus, a, um	підсухожилковий
succus, i m	сік
sum, esse	бути, існувати
superciliaris, e	надбрівний
superior, ius	верхній
supracondylaris, e	надвиростковий
supragingivalis, e	над'ясенний
suprahyoideus, a, um	надпід'язиковий
supramastoideus, a, um	надсоскоподібний
supraorbitalis, e	надорбітальний, надочноямковий
suprarenalis, e	наднирковий
supraspinatus, a, um	надостьовий
suprathoracicus, a, um	надгрудний
supratonsillar, e	надмигдаликовий
supremus, a, um	найвищий
symbiosis, is f	симбіоз, співжиття організмів різних видів, що забезпечує їх

	взаємну вигоду
symphysis, is f	симфіз, зрощення, зростання
syndactylia, ae f	зрощення пальців
syndesmosis, is f	з'єднання кісток за допомогою сполучної та волокнистої тканин
syndromum, i n	синдром, з'єднання, скупчення
synostosis, is f	синостоз, сполучення кісток

Т

talis, e	такий
talocalcaneonavicularis, e	надп'яtkово-п'яtkово- човноподібний
tegmentum, i n	покрив
temporalis, e	скроневий
tempus, oris n	скроня, час
thenar, aris n	тенар, підвищення великого пальця
thoracicus, a, um	грудний
thorax, acis m	грудна клітка
thyroepiglotticus, a, um	щитонадгортанний
thyroideus, a, um	щитоподібний
thyropharyngeus, a, um	щито-глотковий
tinctura, ae f	настойка
tingo, ěre 3	змочувати, занурювати
transeo, ĩre 4	проходити
transcorticalis, e	той, що проходить через кору якого-небудь органа
transmissio, onis f	передача (напр., хвороби від однієї

	особи до іншої)
transplantatio, onis f	трансплантація, пересаджування частини тканини чи органа
transplantatum, i n	трансплантат, тканина чи орган, які використовуються для трансплантації
transversarius, a, um	поперечний
transversus, a, um	поперечний
trapezoideus, a, um	трапецієподібний
traumaticus, a, um	травматичний
tres, tria	три
trigeminalis, e	трійчастий
trigonum, i n	трикутник
trochlearis, e	глоковий
trophicus, a, um	трофічний
tuber, eris n	торб
tuberculosis, is f	туберкульоз
tuberculosus, a, um	туберкульозний
tuberculum, i n	горбик
tuberositas, atis f	горбистість
tumor, oris m	пухлина
tunica, ae f	оболонка
tympanicus, a, um	барабанний

U

ulcerosus, a, um	виразковий
ulcus, eris n	виразка

uterinus, a, um	матковий
uterus, i m	матка

V

Vaselinum, i n	вазелін
vena, ae f	вена
venosus, a, um	венозний
ventriculus, i m	шлунок
venula, ae f	венула
vermiformis, e	червоподібний
vermis, is m	черв'як
vertebra, ae f	хребець
vestibulospinalis, e	присінково-спинномозковий
via, ae f	дорога, шлях
viralis, e	вірусний
vita, ae f	життя
vitalis, e	життєвий
vitiosus, a, um	порочний
vitium, i n	вада, порок

X

xiphoideus, a, um	мечоподібний
-------------------	--------------

Z

zona, ae f	зона
zygomaticus, a, um	вличний

УКРАЇНСЬКО-ЛАТИНСЬКИЙ СЛОВНИК

аборт, викидень	abortus, us m
абстиненція	abstinentia, ae f
абсцес	abscessus, us m
адгезія	adhaesio, onis f
акселерація	acceleratio, onis f
алергійний	allergicus, a, um
алергія	allergia, ae f
алкогольний	alcoholicus, a, um
антивірус	antivirus, i n
антисептичні лікарські речовини	antiseptica (remedia)
аплікація	applicatio, onis f
апокринний	apocrinus, a, um
апоневроз	aponeurosis, is f
апофіз	apophysis, is f
аптека	officina, ae f
артеріальний	arteriosus, a, um
артеріола	arteriola, ae f
артерія	arteria, ae f
афти	aphthae, arum f

Б

барабан	tympanum, i n
барабанний	tympanicus, a, um
бензойний	benzoicus, a, um
бік	latus, eris n
біль	dolor, oris m

біфуркація, роздвоєння	bifurcatio, onis f
бічний	lateralis, e
бластула	blastula, ae f
блоковий	trochlearis, e
борозна	sulcus, i m
брати	recipio, ěre 3
бронх	bronchus, i m
бронхіальний	bronchialis, e

В

вада	vitium, i n
вазелін	Vaselinum, i n
вапно	calcaria, ae f
вбивання	impactio, onis f
вдаряти	contundo, ěre 3
вдихати	inhalo, āre 1
вена	vena, ae f
венозний	venosus, a, um
венула	venula, ae f
верхівковий	apicalis, e
верхній	superior, ius
верхня щелепа	maxilla, ae f
верхньощелепний	maxillaris, e
вивих	luxatio, onis f
вивих неповний	subluxatio, onis f
видихання	expiratio, onis f
виличний	zygomaticus, a, um

виносний	efferens, ntis
випускний	emissarius, a, um
виразка	ulcus, eris n
виразковий	ulcerosus, a, um
вирізати	incido, ěre 3
вирізка	incisura, ae f
виродження	degeneratio, onis f
вислуховувати	ausculto, āre 1
вислухування	auscultatio, onis f
вистукування	percussio, onis f
вистукувати	percutio, ěre 3
виступ	prominentia, ae f
виступ верхньої губи вперед	procheilia, ae f
виступ нижньої щелепи назад	retrogenia, ae f
висхідний	ascendens, ntis
витягувати	extraho, ěre 3
відведення	abductio, onis f
відвернення	aversio, onis f
відвідний м'яз	abductor, ōris m
відкривати	aperio, ĩre 4
відправлення	missio, onis f
відродження	regeneratio, onis f
відросток	processus, us m
відсутність губи	acheilia, ae f
відсутність зубів	adentia, ae f
відсутність компенсації	decompensatio, onis f

відсутність правильного ритму	arrhythmia, ae f
серцебиття	
вінцевий	coronoideus, a, um
вірусний	viralis, e
вістря	cuspis, idis f
вказувати	indico, āre l
внутрішній	internus, a, um
внутрішньовенний	intravenosus, a, um
внутрішньогрудинний	intrathoracicus, a, um
внутрішньокістковий	intraosseus, a, um
внутрішньоклітинний	intracellularis, e
внутрішньом'язовий	intramuscularis, e
внутрішньопривушний	intraparotideus, a, um
внутрішньосегментарний	intrasegmentaris, e
внутрішньосуглобовий	intraarticularis, e
внутрішньосухожилковий	intratendineus, a, um
внутрішньотім'яний	intraparietalis, e
внутрішньохребцевий	intravertebralis, e
внутрішньочерепний	intracranialis, e
внутрішньоаяремний	intrajugularis, e
вовна	lana, ae f
волокнистий	fibrosus, a, um
волокнистий хрящ	fibrocartilago, inis f
волокно	fibra, ae f
волосся	pilus, i m
вправлення	repositio, onis f

вроджений	congenitus, a, um
втиснення	impressio, onis f
втрата чутливості (больової, тактильної, температурної)	anaesthesia, ae f
вузда	frenum, i n
вуздечка	frenulum, i n
вузлик	nodulus, i m
вузол	nodus, i m
вухо	auris, is f
вушна раковина	auricula, ae f

Г

ганглії	ganglion, i n
генітальний	genitalis, e
гілка	ramus, i m
гілочка	ramulus, i m
гінгівіт	gingivitis, itidis f
гіпєральгєзія	hyperalgesia, ae f
гіпєрартроз	hyperarthrosis, is f
гіпєрєргія	hyperergia, ae f
гіпєрєстєзія	hyperaesthesia, ae f
гіпєркератотичний	hyperkeratiticus, a, um
гіпєрлєйкоцитоз	hyperleucocytosis, is f
гіпєрсалівация	hypersalivatio, onis f
гіпєрсекрєція	hypersecretio, onis f
гіпєртєнзія	hypertensio, onis f
гіпєртонія	hypertonia, ae f

гіпертрихоз	hypertrichosis, is f
гіпертрофічний	hypertrophicus, a, um
гіпертрофія	hypertrophia, ae f
гіперфункція	hyperfunctio, onis f
гіперцементоз	hypercementosis, is f
гіпоальгезія	hypoalgnesia, ae f
гіповітаміноз	hypovitaminosis, is f
гіпоплазія	hypoplasia, ae f
гіпофункція	hypofunctio, onis f
глибокий	profundus, a, um
глотка	pharynx, ngis m
глотковий	pharyngeus, a, um
гнилий	septicus, a, um
голова	caput, itis n
головка	capitulum, i n
головний мозок	cerebrum, i n
гомілка	crus, uris n
горб	tuber, eris n
горбик	tuberculum, i n
горбистість	tuberositas, atis f
гострий	acutus, a, um
гребінь	crista, ae f
грецький	Graecus, a, um
грудна клітка	thorax, acis m
грудний	thoracicus, a, um
груднинний	sternalis, e

грушоподібний	pisiformis, e
губа	labium, i n
губний	labialis, e

Д

десквамативний	desquamativus, a, um
дизурія	dysuria, ae f
дисемінований	disseminatus, a, um
ділянка	regio, onis f
для	pro (Abl.)
до, при	ad (Acc.)
довгий	longus, a, um
додатковий	accessorius, a, um
дуга	arcus, us m
дуговий	arcuatus, a, um

Е

ейфорія	euphoria, ae f
екзема	eczema, atis n
екзогенний	exogenus, a, um
ексгумація	exhumatio, onis f
ексофтальм	exophthalmus, i m
ексудат	exsudatum, i n
екстирпація	extirpatio, onis f
екстрадуральний	extraduralis, e
екстракт	extractum, i n
екстракція	extractio, onis f
екстраперітонеальний	extraperitonealis, e

екстраплевральний	extrapleuralis, e
ексцизія	excisio, onis f
ектазія	ectasia, ae f
ектодерма	ectoderma, atis n
елонгація	elongatio, onis f
емболія	embolia, ae f
ембріон	embryo, onis m
еміненція	eminentia, ae f
ендогенний	endogenus, a, um
ендодерма	endoderma, atis n
ендодонтія	endodontia, ae f
ендокард	endocardium, i n
ендолімфатичний	endolymphaticus, a, um
ендометріоз	endometriosis, is f
ендоскопія	endoscopia, ae f
енофтальм	enophthalmus, i m
епітелій	epithelium, i n
епуліс	epulis, idis f
еритематозний	erythematous, a, um
ерупція	eruptio, onis f
ефективність	efficientia, ae f

Ж

жировий	adiposus, a, um
жовтяниця, жовтуха	icterus, i m
жолудь	glans, glandis f
жувальний	massetericus, a, um

З

заборозенний	postsulcaris, e
загострений	exacerbatus, a, um
загострення	exacerbatio, onis f
загруднинний	retrosternalis, e
задній	posterior, ius
закривати	occludo, ěre 3
закуток, кишенья	recessus, us m
залоза	glandula, ae f
запалення	inflammatio, onis f
запалення носової порожнини	rhinitis, itidis f
затримка	retentio, onis f
заяча губа	labium leporinum
зв'язка	ligamentum, i n
зволікання	mora, ae f
зворотній рух	regressus, us m
згинання назад	retroflexio, onis f
згинати	flexo, ěre 3
згинач	flexor, oris m
земля	humus, i f
з'єднання	junctura, ae f
з'єднання кісток	syndesmosis, is f
з'єднувати	jungo, ěre 3
зірка	astrum, i n
злагода, згода	consensus, us m
зменшення соляної кислоти в	hypaciditas, atis f

шлунковому соку	
змочувати	tingo, ěre 3
зона	zona, ae f
зоровий	opticus, a, um
зрощення	symphysis, is f
зрощення пальців	syndactylia, ae f
зсув верхньої щелепи назад	retrognathia, ae f
зуб	dens, dentis m
зубний	dentalis, e
зцілений	curabilis, e

I

і, та	et
імплантація, вживляння	implantatio, onis f
інгаляція, вдихання	inhalatio, onis f
індикатор	indicator, oris m
індикація, показання	indicatio, onis f
ін'єкція	injectio, onis f
інстиляція	instillatio, onis f
інтерстиціальний, проміжний	interstitialis, e
інтоксикація	intoxicatio, onis f
інтрацеребральний	intracerebralis, e
інтубація	intubatio, onis f
інфекційний	infectiosus, a, um
інфільтрація	infiltratio, onis f
інфільтрований	infiltratus, a, um
інший	alius, a, ud

іхтіол

Ichthyolum, i n

Й

йти вперед

progredior, progrēdi 3

йти назад

regredior, regrēdi 3

К

календи

Kalendae, arum f

калькульозний

calculosus, a, um

камінь

calculus, i m

канал

canalis, is m

каналець

canaliculus, i m

кандидозний

candidosus, a, um

капсула

capsula, ae f

карієс

caries, ei f

катаральний

catarrhalis, e

кільцевий

anularis, e

кінець

extremitas, atis f

кістка

os, ossis n

кістковий

osseus, a, um

кісточка

ossiculum, i n

клиноподібний

sphenoidalis, e

клітинний

cellularis, e

ключ, засув

clavis, is f

ключиця

clavicula, ae f

коагуляція

coagulatio, onis f

кожен, весь, всякий

omnis, e

колегія

collegium, i n

колiно	genu, us n
колiнце	geniculum, i n
колоти	pungo, ěre 3
комiрка, альвеола	alveolus, i m
комiрковий, альвеолярний	alveolaris, e
контралатеральний	contralateralis, e
концентрацiя	concentratio, onis f
кора середня	mesocortex, icis m
кореневий	radicularis, e
корiнець	radicula, ae f
корiнь	radix, icis f
короткий	brevis, e
кравецький	sartorius, a, um
край	margo, inis m
крайовий	marginalis, e
крижовий	sacralis, e
крилоподiбний	pterygoideus, a, um
кров	sanguis, inis m
крохмаль	amylum, i n
крохмальний	amylaceus, a, um
кружечок	areola, ae f
крупозний	cruposus, a, um
кубоподiбний	cuboideus, a, um
кулястий	spheroideus, a, um
культура	cultura, ae f
куприковий	coccygeus, a, um

кутикула

cuticula, ae f

Л

ламати

frango, ere

ланолін

Lanolinum, i n

легеневий

pulmonalis, e

легеня

pulmo, onis m

лектор

lector, oris m

листоподібний

foliatus, a, um

лице, поверхня

facies, ei f

лійка

infundibulum, i n

лікар

medicus, i m

лікувати

sano, āre l

лімфатичний

lymphoideus, a, um

лоб

frons, frontis f

лобковий

pubicus, a, um

лобково-міхуровий

pubovesicalis, e

лобовий

frontalis, e

М

майстер, ремісник

opifex, icis m

матка

uterus, i m

матковий

uterinus, a, um

медикаментозний

medicamentosus, a, um

медицина

medicina, ae f

мезоартрит

mesoarthritis, itidis f

мезоварій

mesovarium, i n

мезогастрій

mesogastrium, i n

мезоколон	mesocolon, i n
мезоморфний	mesomorphus, a, um
мезоплазма	mesoplasma, atis n
мезосальпінкс	mesosalpinx, ngis f
мезофарінкс	mesopharynx, ngis m
мезоцефалія	mesocephalia, ae f
мембрана, перетинка	membrana, ae f
мембранула	membranula, ae f
ментол	Mentholum, i n
метастаз	metastasis, is f
мечоподібний	xiphoideus, a, um
мієліт	myelitis, itidis f
мієліт дисемінований	myelitis disseminata
між, поміж	inter (Acc.)
міжальвеолярний	interalveolaris, e
міжзап'ястковий	intercarpalis, e
міжкістковий	interosseus, a, um
міжклітинний	intercellularis, e
міжключичний	interclavicularis, e
міжм'язовий	intermuscularis, e
міжперетинковий	intermembranaceus, a, um
міжребровий	intercostalis, e
міжребровоплечовий	intercostobrachialis, e
міжсуглобовий	interarticularis, e
міжталамічний	interthalamicus, a, um
міжхрящовий	intercartilagineus, a, um

міжчастковий	interlobaris, e
міжшлуночковий	interventricularis, e
міокардит	myocarditis, itidis f
місце	locus, i m
мішати, змішувати	misceo, ēre 2
мішечок	sacculus, i m
мішок	saccus, i m
мозок головний	encephalon, i n
мозок проміжний	diencephalon, i n
мозок середній	mesencephalon, i n
мозолистий	callosus, a, um
молочна залоза	mamma, ae f
молочний, відпадний	deciduus, a, um
морула	morula, ae f
м'яз	musculus, i m
м'яз жувальний	m. masseter
м'яз-згинач	m. levator
м'яз-обертач	m. rotator
м'язовий	muscularis, e
м'яз-опускач	m. depressor
м'яз привідний	m. adductor
м'ята перцева	Mentha piperita, ae/ae f
м'яч, куля	pila, ae f

Н

навкологлотковий	parapharyngeus, a, um
навкологорловий	perilaryngealis, e

навколомозолистий	pericallosus, a, um
навколосерцевий	pericardialis, e
навколосудинний	perivascularis, e
надбарабанний	epitympanicus, a, um
надбрівний	superficialis, e
надвиростковий	supracondylaris, e
надвиросток	epicondylus, i m
надгортанний	epiglotticus, a, um
надгортанник	epiglottis, tidis f
надгрудний	suprathoracicus, a, um
надмигдаликовий	supratonsillar, e
надорбітальний,	supraorbitalis, e
надочноямковий	
надостъовий	supraspinatus, a, um
надп'ятково-п'ятково-	talocalcaneonavicularis, e
човноподібний	
надпід'язиковий	suprahyoideus, a, um
надсоскоподібний	supramastoideus, a, um
надчерев'я	epigastrium, i n
надчеревний	epigastricus, a, um
над'ясенний	supraringivalis, e
найвищий	supremus, a, um
наліт зубний	depositum (dentale)
нарада	consilium, i n
народжуватися	nascor, nasci 3
настойка	tinctura, ae f

передпологовий	antenatalis, e
нахил вперед	anteversio, onis f
нахилений	clinoideus, a, um
небезпека	periculum, i n
невизначений, ненадійний	incertus, a, um
недостатність	insufficiencia, ae f
недоумство	dementia, ae f
некротичний	necroticus, a, um
непарний	azygos, on
непрохідність	ileus, i m
непрямий	indirectus, a, um
нерв	nervus, i m
нерівний, непарний	impar, aris
нерухливий	immobilis, e
нижня щелепа	mandibula, ae f
нижньощелепний	mandibularis, e
низхідний	descendens, ntis
нитка	filum, i n
ниткоподібний	filiformis, e
ні	non
ніс	nasus, i m
нормальне дихання	eupnoē, ēs f
носовий	nasalis, e
нососльозовий	nasolacimalis, e
О	
обвід, коло	circumferentia, ae f

обезголовлювання
обмежений
оболонка
обхідний
огиначающий
огляд, обстеження
одужання
оклюзія, змикання, прикус
олія
опускати
опускач
остистий
отвір
охрястя
очищений
очноямковий

decapitatio, onis f
circumscriptus, a, um
tunica, ae f
collateralis, e
circumflexus, a, um
inspectio, onis f
reconvalescentio, onis f
occlusio, onis f
oleum, i n
deprimo, ěre 3
depressor, oris m
spinosus, a, um
foramen, inis n
perichondrium, i n
depuratus, a, um
orbitalis, e

П

павутинний
палець великий
палець вказівний
пальпація
пальцевий
папаверин
папіла, вузлик
паралітичний
парастернальний

arachnoideus, a, um
pollex, icis m
index, icis m
palpatio, onis f
digitalis, e
Papaverinum, i n
papilla, ae f
paralyticus, a, um
parasternalis, e

паратонзиліт	paratonsillitis, itidis f
пародонт	parodontium, i n
пародонтит	parodontitis, itidis f
паратит, запалення привушних залоз	parotitis, itidis f
партикула, часточка	particula, ae f
перед	ante (Acc.)
передпологовий	antenatalis, e
передбачати, заготовляти	provideo, ēre 2
переднадгортанний	praepiglotticus, a, um
передній	anterior, ius
передплічний	antebrachialis, e
передпліччя	antebrachium, i n
передраковий	praecarcinosus, a, um
передсердний	praecardialis, e
перелом	fractura, ae f
перетворення	metamorphosis, is f
перехрестя	decussatio, onis f
перибронхіальний	peribronchialis, e
перикард	pericardium, i n
перихондрит	perichondritis, itidis f
periцемент	pericementum, i n
періартрит	periarthritis, itidis f
перибульбарний	peribulbaris, e
період	periodus, i f
періодонт, зубне окістя	periodontium, i n

періодонтит	periodontitis, itidis f
періост	periosteum, i n
перкусія	percussio, onis f
перманентний, постійний	permanens, ntis
пероксид	peroxydum, i n
перфоративний	perforativus, a, um
печеристий	cavernosus, a, um
печінка	hepar, atis n
печінковий	hepaticus, a, um
писати	scribo, ěre 3
півкуля	hemispherium, i n
пігмент, забарвлення	pigmentum, i n
під	sub (Acc., Abl.), infra (Acc.)
під'ясенний	subgingivalis, e
підблоковий	intratrochlearis, e
підборіддя	mentum, i n
підборідний	mentalis, e
підвищення	protuberantia, ae f
підголосниковий	infraglotticus, a, um
підгрудний	infrathoracicus, a, um
підключичний	subclavius, a, um
підлопатковий	infrascapularis, e
піднадколінковий	infrapatellaris, e
піднебінний	palatinus, a, um
піднебінно-глотковий	palatopharyngeus, a, um
піднебіння	palatinus, a, um

піднижньощелепний	submandibularis, e
піднімати	levo, āre l
підостьбовий	subspinaus, a, um
підочноямковий	infraorbitalis, e
підпід'язиковий	infrahyoideus, a, um
підпотиличний	suboccipitalis, e
підребер'я	hypochondrium, i n
підсухожилковий	subtendineus, a, um
підчерев'я	hypogastrium, i n
підшкірний	subcutaneus, a, um
під'язиковий	hypoglossus, a, um
під'яремний	infracugularis, e
пілюля	pilula, ae f
пірамідний	pyramidalis, e
після	post (Acc.)
пластинка	lamina, ae f
плесновий	metatarsalis, e
пляма	macula, ae f
пневмонія	pneumonia, ae f
пневмонія десквамативна	pneumonia desquamativa
поверхневий	facialis, e
повторне вживляння	reimplantatio, onis f
повторне зараження	reinfectio, onis f
повторне застосування	readaptatio, onis f
позаматковий	extrauterinus, a, um
позанижньощелепний	retromandibularis, e

позитивний	positivus, a, um
позначати	signo, āre 1
позначення	signatura, ae f
поле	area, ae f
попередній	prior, ius
поперековий	lumbalis, e
попереково-ребровий	lumbocostalis, e
порушення розвитку органів чи тканин	dysplasia, ae f
порушення смаку	dysgeusia, ae f
постадаптація	postadaptatio, onis f
постнатальний	postnatalis, e
постфебрильний	postfebrilis, e
потиличний	occipitalis, e
потилично-лобовий	occipitofrontalis, e
початковий	incipiens, ntis
початок	initium, i n
пояс	cingulum, i n
премедикація	praemedicatio, onis f
премолярний	premolaris, e
приборозенний	presulcaris, e
привідний м'яз	adductor, oris m
приводити	adduco, ěre 3
привушний	parotideus, a, um
прикладати	aplico, are 1
прикриття	protectio, onis f

прикріплений	affixus, a, um
прикріплення	insertio, onis f
прикутній	parangularis, e
приносний	afferens, ntis
природа, натура	natura, ae f
присередній	paramedius, a, um
присінково-спинномозковий	vestibulospinalis, e
присоскоподібний	paramastoideus, a, um
провізор	provisor, oris m
прогенія	progenia, ae f
прогнатія	prognathia, ae f
прогноз, передбачення	prognosis, is f
прогресуючий	progressivus, a, um
продромальний	prodromalis, e
пролапс, випадання	prolapsus, us m
проривний	perforans, ntis
прорізування зубів	dentitio, onis f
прорізуватись	dentio, ĩre 4
простір	spatium, i n
протез	prothesis, is f
протидія	reactio, onis f
протиотрута	antidotum, i n
протипоказання	contraindicatio, onis f
протока	ductus, us m
проточка	ductulus, i m
профілактика	prophylaxis, is f

процес, відросток	processus, us m
прощупувати	palpo, āre 1
прямокишково-передміхуровий	rectoprostaticus, a, um
пульпа	pulpa, ae f
пульпіт	pulpitis, itidis f
пункція, проколювання	punctio, onis f
пухлина	tumor, oris m
п'ястковий	metacarpalis, e
п'ясток	metacarpus, i m

Р

ребро	costa, ae f
ребровий	costalis, e
резекція, видалення	resectio, onis f
ретроаурикулярний	retroauricularis, e
рефлекторний	reflexus, a, um
рецептор	receptor, oris m
речовина	substantia, ae f
решітчастий	ethmoidalis, e
рідина	liquor, oris m
різальний	incisalis, e
різцевий	incisivus, a, um
робити, діяти	facio, ěre 3
розгинати	extensor, oris m
розділяти	separo, are 1
розрив	ruptura, ae f
розривати	rumpo, ěre 3

розтин	sectio, onis f
розширювач	dilatator, oris m
ромб	rhombus, i m
ромбоподібний	rhomboideus, a, um
ромбоподібний мозок	rhomboencephalon, i n

С

санація, лікування	sanatio, onis f
секреція, виділення секрету	secretio, onis f
селекція, відбір	selectio, onis f
сепаратор	separator, oris m
сепарація, розділення	separatio, onis f
середньомозковий	mesencephalicus, a, um
серозний	serosus, a, um
серце	cor, cordis n
сигнатура	signatura, ae f
синдром	syndromum, i n
сідлоподібний	sellaris, e
сік	succus, i m
складка	plica, ae f
складний	compositus, a, um
скроневий	temporalis, e
скроня, час	tempus, oris n
слизовий	mucosus, a, um
слізний	lacrimalis, e
слух	auditus, us m
слуховий	auditivus, a, um

смерть	mors, mortis f
соскоподібний	mastoideus, a, um
сосочок	papilla, ae f
сочевицеподібний	lenticularis, e
спайка	commissura, ae f
спина	dorsum, i n
спинний	dorsalis, e
спинний мозок	medulla spinalis
спинномозковий	spinalis, e
співжиття організмів	symbiosis, is f
сплетення	plexus, us m
сполучення кісток	synostosis, is f
сполучний	conjunctivus, a, um
сполучна оболонка ока	conjunctiva, ae f
справа, річ	res, rei f
статевий	sexualis, e
статус	status, us m
стать	sexus, us m
стирання зубів	abrasio dentium
стирати, вискрібати	abrado, ere 3
стінка	paries, etis m
стоматит	stomatitis, itidis f
стравохід	oesophagus, i m
стравохідний	oesophageus, a, um
суглобовий	articularis, e
сукупність методів лікування	reanimatio, onis f

клінічної смерті

сумка

bursa, ae f

супраренальний, наднирковий

suprarenalis, e

Т

таз

pelvis, is f

тазовий

pelvinus, a, um

тенар, підвищення великого

thenar, aris n

пальця

тіло

corpus, oris n

тільце

corpusculum, i n

тім'яний

parietalis, e

транскортикальний

transcorticalis, e

трансплантат

transplantatum, i n

трансплантація

transplantatio, onis f

трапецієподібний

trapezoideus, a, um

трикутник

trigonum, i n

трійчастий

trigeminalis, e

трофічний

trophicus, a, um

труп

cadaver, eris n

туберкульоз

tuberculosis, is f

туберкульозний

tuberculosus, a, um

Ф

фасція

fascia, ae f

форма

forma, ae f

формула

formula, ae f

Х

хворий	aegrotus, i m
хвороба	morbus, i m
хейліт	cheilitis, itidis f
хребець	vertebra, ae f
хронічний	chronicus, a, um
хрящ	cartilago, inis f
хрящовий	cartilagineus, a, um

Ц

цей, той, він	hic, haec, hoc
циркуляція	circulatio, onis f

Ч

час, скроня	tempus, oris n
частина	pars, partis f
частка	lobus, i m
часточка	lobulus, i m
червоподібний	vermiformis, e
черв'як	vermis, is m
через, протягом, з допомогою	per (Acc.)
черезшкірний	percutaneus, a, um
черепний	cranialis, e
читати, збирати	lego, ěre 3
човноподібний	navicularis, e

Ш

швоово-спинномозковий	rhaphespinalis, e
шершавий	asper, era, erum
шийний	cervicalis, e

шило	stylos, i m (гр.)
шилоподібний	styloideus, a, um
шия, шийка	cervix, icis f
шкіра	cutis, is f
шкірка	cuticula, ae f
шлунковий	gastricus, a, um
шлунок	gaster, tris f

Щ

щелепа верхня	maxilla, ae f
щитоглотковий	thyropharyngeus, a, um
щитонадгортанний	thyroepiglotticus, a, um
щитоподібний	thyroideus, a, um
щілина	fissura, ae f
щільний	compactus, a, um
щічний	buccalis, e
щока	bucca, ae f

Я

яблуко	malum, i n
язиковий	lingualis, e
язиково-глотковий	glossopharyngeus, a, um
яма, ямка	fovea, ae f
ямочка	foveola, ae f
яремний	jugularis, e
ясенний	gingivalis, e
ясна	gingiva, ae f

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Англо–український ілюстрований медичний словник Дорланда: у двох томах / головні редактори П. Джуль, Б. Зіменковський. – [укр. пер. 29-го амер. вид.] – Львів: Вид. дім “Наутилус”, 2018. – Т. I (A–L) – с. 1–1354; Т. II (M–Z) – с. 1355 – 2688.
2. Закалюжний М.М. Клінічна латина з англійськими та українськими відповідниками / Мирослав Закалюжний, Михайло Андрейчин, Роман Коморовський. – Тернопіль: ТДМУ, 2017. – 832 с.
3. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = *Lingua latina ad usum stomatologiae studentium*: підручник / О.М. Беляєва, В.Г. Синиця, Л.Ю. Смольська та ін.; за заг. ред. О.М. Беяєвої. – 2-е вид., переробл. та допов. – К.: ВСВ «Медицина», 2020. – 464 с.
4. Латинська мова та основи медичної термінології: підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. – 4-е вид. – К.: ВСВ «Медицина», 2019. – 472 с.
5. Латинсько-український медичний енциклопедичний словник: у 2 т. / укладачі: О.М. Беляєва, В.М. Ждан, А.З. Цісик. – К.: ВСВ «Медицина», Т. 1 (A–M). – 2020. – 344 с.; Т. 2 (N–W). – 2020. – 456 с.
6. Міжнародна анатомічна термінологія (латинські, українські, російські та англійські еквіваленти) / В.Г. Черкасов, І.І. Бобрик, Ю.Й. Гумінський, О.І. Ковальчук; за ред. В.Г. Черкасова. Київ : «Здоров'я», 2019. – 392 с.
7. Паласюк Г. Б., Саварин Т. В., Ворона І. І., Федчишин Н.О. Латинська мова: Підручник для студентів стоматологічного факультету. 2-е вид., випр. і доп. Тернопіль: ТНМУ, 2021. – 447 с.
8. Паласюк Г. Б., Саварин Т. В., Федчишин Н.О. Латинська мова та медична термінологія: підручник / Г.Б. Паласюк, Т. В. Саварин, Н.О. Федчишин. – Тернопіль: ТНМУ, 2020. – 548 с.
9. Посібник з латинської мови та медичної термінології для студентів медичного та стоматологічного факультетів (розділ “Клінічна

- термінологія”) / С.І. Тихолаз, М. Т. Денека, Г. Т. Михайлюк, О. Ф. Гайдаєнко. – ВНМУ: Вінниця, 2017. – 172 с.
10. Термінологічний словотвір. Афіксальне словотворення: посібник / Л.М. Кім, С. І. Тихолаз, М.Т. Денека, М.Г. Стоян, В.О. Карпова, Г.Т. Михайлюк, І. В. Досієнко. – ВНМУ: Вінниця, 2006. – 130 с.
 11. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник: у 4 томах / укладачі Л.І. Петрух, І.М. Головка. – К.: ВСВ «Медицина», – Т. 1 (А – Д). – 2012. – 700 с.; Т. 2 (Е – Н) – 2013. – 744 с.; Т. 3 (О – С) – 2016. – 744 с.; Т. 4 (Т – Я) – 2016. – 600 с.
 12. Latin Language for Students of Dental Faculties = Linqua Latina ad Usus Stomatologiae Studentium: textbook / O.M. Bieliaieva, V.H. Synytsia, L.Yu. Smolska, P.A. Sodomora et al.; edited by O.M. Bieliaieva. – Kyiv: AUS Medicine Publishing, 2018. – 488 p.
 13. The Latin Language and Medical Terminology Basics: textbook / L.Yu. Smolska, O.H. Pylypiv, P.A. Sodomora et al.; edited by L.Yu. Smolska. – 4 th edition. – Kyiv: AUS Medicine Publishing, 2018. – 400 p. 2
 14. Tykholaz S.I. Latin Language and Medical Terminology. – Vinnytsia: “Tvory”, 2020. – 256 p.

**С.І. Тихолаз, М.Т. Денека,
Г.Т. Михайлюк, О.Ф. Гайдасенко**

**ЛАТИНСЬКА МОВА ТА МЕДИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ.
ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВОВІР**

**Навчальний посібник для здобувачів освіти
медичного та стоматологічного факультетів
(2-е видання, перероблене і доповнене)**

Підписано до друку 29.10.2025.
Формат 60х84/16. Папір офсетний. Друк цифровий.
Друк. арк. 10,75. Умов. друк. арк. 10. Обл.-вид. арк. 9,8.
Наклад 100 прим. Зам. № 7378/1.

Видавець та виготовлювач ТОВ «ТВОРИ».
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК № 6188 від 18.05.2018 р.
21034, м. Вінниця, вул. Немирівське шосе, 62а.
Тел.: 0 (800) 33-00-90, (096) 97-30-934, (093) 89-13-852, (098) 46-98-043.
e-mail: info@tvoru.com.ua
<http://www.tvoru.com.ua>